

Truyện Kiều

Nguyễn Du

Trăm năm, trong cõi người ta,
 Chữ tài, chữ mệnh, khéo là ghét nhau.
 Trải qua một cuộc bể dâu,
 Những điều trông thấy mà đau đớn lòng;
 Lạ gì bi sắc, tư phong,
 Trời xanh quen thói má hồng đánh ghen.

I

Cỏ thơm làn giở trước đèn,
 "Phong tình cổ lục" còn truyền sử xanh.
 Rằng: Năm Gia Tĩnh triều Minh,
 10 Bốn phương phẳng lặng, hai Kinh vững vàng.
 Có nhà viên ngoại họ Vương,
 Gia tư nghệ cũng thường thường bậc trung.
 Một trai con thứ rớt lòng,
 Vương Quan là chữ, nối dòng nho gia.
 Đầu lòng hai ả tố nga,
 Thúy Kiều là chị, em là Thúy Vân.
 Mai cốt cách, tuyết tinh thần:
 Một người một vẻ, mười phân vẹn mười.
 Vân xem trang trọng khác vời,
 20 Khuôn trăng đầy đặn, nét ngài nở nang.
 Hoa cười, ngọc thốt, đoan trang,
 Mây thua nước tóc, tuyết nhường màu da.
 Kiều càng sắc sảo mặn mà,
 So bề tài sắc, lại là phần hơn.
 Làn thu thủy, nét xuân sơn,
 Hoa ghen thua thắm, liễu hờn kém xanh.
 Một hai nghiêng nước nghiêng thành,

Sắc đành đòi một, tài đành họa hai.
 Thông minh vốn sẵn tính trời,
 30 Pha nghề thi họa, đủ mùi ca ngâm.
 Cung, thương, lầu bạc ngũ âm,
 Nghề riêng ăn đứt hồ cầm một trương.
 Khúc nhà tay lựa nên chương,
 Một thiên bạc mệnh lại càng não nhân.
 Phong lưu rất mực hồng quần,
 Xuân xanh xấp xỉ tới tuần cập kê.
 Êm đềm trướng rủ màn che,
 Tường đông ong bướm đi về mặc ai.

II

Ngày xuân con én đưa thoi,
 40 Thiều quang chín chục đã ngoài sáu mươi.
 Cỏ non xanh tận chân trời,
 Cành lê trắng điểm một vài bông hoa.
 Thanh minh trong tiết tháng ba,
 Lễ là Táo mộ, hội là Đạp thanh.
 Gần xa nô nức yến anh,
 Chị em sắm sửa bộ hành chơi xuân.
 Dập dìu tài tử giai nhân,
 Ngựa xe như nước áo quần như nêm.
 Ngổn ngang gò đống kéo lên,
 50 Thoi vàng vó rắc, tro tiền giấy bay.
 Tà tà bóng ngả về tây,
 Chị em thơ thẩn dan tay ra về.
 Bước lán theo ngọn tiểu khê,
 Lần xem phong cảnh có bề thanh thanh.
 Nao nao dòng nước uốn quanh,
 Dịp cầu nho nhỏ cuối ghènh bắc ngang.
 Sè sè nắm đất bên đường,
 Dầu dầu ngọn cỏ, nửa vàng nửa xanh.
 Rằng: "Sao trong tiết Thanh minh,

60 "Mà đây hương khói vắng tanh thế mà?"
 Vương Quan mới dẫn gần xa:
 "Đạm Tiên nàng ấy xưa là ca nhi.
 "Nổi danh tài sắc một thì,
 "Xôn xao ngoài cửa, hiềm gì yếm anh.
 "Phận hồng nhan có mong manh,
 "Nửa chừng xuân, thoát gãy cành thiên hương.
 "Có người khách ở viễn phương,
 "Xa nghe cũng nức tiếng nàng tìm chơi.
 "Thuyền tình vừa ghé đến nơi,
 70 "Thì đà trâm gãy bình rơi bao giờ!
 "Buồng không lặng ngắt như tờ,
 "Dấu xe ngựa đã rêu lờ mờ xanh.
 "Khóc than khôn xiết sự tình,
 "Khéo vô duyên bậy là mình với ta!
 "Đã không duyên trước chẳng mà,
 "Thì chi chút ước gọi là duyên sau.
 "Sấm sanh nếp tử, xe châu,
 "Vùi nông một nắm, mặc dầu cỏ hoa.
 "Trái bao thỏ lặn, ác tà,
 80 "Ấy mô vô chủ, ai mà viếng thăm!
 Lòng đâu sẵn món thương tâm,
 Thoạt nghe Kiều đã đầm đầm châu sa:
 "Đau đớn thay, phận đàn bà!
 "Lời rằng bạc mệnh cũng là lời chung.
 "Phũ phàng chi bậy Hóa công!
 "Ngày xanh mòn mỏi, má hồng phôi pha.
 "Sống làm vợ khắp người ta,
 "Hại thay! thác xuống làm ma không chồng!
 "Nào người phượng chạ, loan chung,
 90 "Nào người tích lục, tham hồng là ai?
 "Đã không kẻ đoái, người hoài,
 "Sẵn đây ta kiếm một vài nén hương.
 "Gọi là gặp gỡ giữa đường,
 "Họa là người dưới suối vàng biết cho.

Lâm râm khấn khứa nhỏ to,
 Sup ngòi, đặt cỗ trước mô, bước ra.
 Một vùng cỏ áy, bóng tà,
 Gió hiu hiu thổi một và bông lau.
 Rút trâm sẵn giắt mái đầu,
 100 Vạch da cây, vịnh bốn câu ba vắn.
 Lại càng mê mẩn tâm thần,
 Lại càng đứng lặng tần ngần chẳng ra.
 Lại càng ủ dột nét hoa,
 Sầu tuôn đút nói, châu sa vẫn dài!
 Vân rằng: "Chị cũng nức cười,
 "Khéo dư nước mắt, khóc người đời xưa!"
 Rằng: "Hồng nhan tự nghìn xưa,
 "Cái điều bạc mệnh có chừa ai đâu.
 "Nỗi niềm tương đến mà đau,
 110 "Thấy người nằm đó, biết sau thế nào?"
 Quan rằng: "Chị nói hay sao,
 "Một lời là một vận vào khó nghe!
 "Ở đây âm khí nặng nề,
 "Bóng chiều đã ngả, dặm về còn xa."
 Kiều rằng: "Những đáng tài hoa,
 "Thác là thế phách, còn là tinh anh,
 "Để hay tình lại gặp tình,
 "Chờ xem, ắt thấy hiển linh bây giờ."
 Một lời nói chưa kịp thừa,
 120 Phút đâu trận gió cuốn cờ đến ngay.
 Áo ào đổ lộc, rung cây,
 Ở trong đường có hương bay ít nhiều.
 Đè chừng ngọn gió lẩn theo,
 Dấu giày từng bước in rêu rành rành.
 Mặt nhìn, ai nấy đều kinh,
 Nàng rằng: "Này thực tình thành chẳng xa.
 "Hữu tình ta lại gặp ta,
 "Chớ nề u hiển, mới là chị em."
 Đã lòng hiển hiện cho xem,

130 Tạ lòng, nâng lại nổi thêm vài lời.
Lòng thơ lai láng bồi hồi,
Gốc cây, lại vạch một bài cổ thi.

III

Dùng dằng nửa ở nửa về,
Nhạc vàng đâu đã tiếng nghe gần gần.
Trông chừng thấy một văn nhân,
Lông buông tay khấu, bước lằn dặm băng.
Đề huê lưng túi gió trăng,
Sau chân theo một vài thằng con con.
Tuyết in sắc ngựa câu dòn,
140 Cỏ pha mùi áo nhuộm non da trời.
Nẻo xa mới tỏ mặt người,
Khách đà xuống ngựa, tới nơi tư tình.
Hài văn lằn bước dặm xanh,
Một vùng như thể cây quỳnh, cành giao.
Chàng Vương quen mặt ra chào,
Hai kiêu e lệ nép vào dưới hoa.
Nguyên người quanh quất đâu xa,
Họ Kim tên Trọng vốn nhà trâm anh.
Nền phú hậu, bậc tài danh,
150 Văn chương nét đất, thông minh tính trời.
Phong tư tài mạo tuyết vờ,
Vào trong phong nhã, ra ngoài hào hoa.
Chung quanh vẫn đất nước nhà,
Với Vương Quan trước vẫn là đồng thân.
Trộm nghe thom nức hương lân,
Một nền Đông Túc, khóa xuân hai Kiêu.
Nước non cách mấy buồng thêu,
Những là trộm dấu, thâm yêu chốc mòng.
May thay giải cấu tương phùng,
160 Gặp tuần đổ lá thỏ lòng tìm hoa.
Bóng hồng nhác thấy nẻo xa,

Xuân lan, thu cúc, mặn mà cả hai.
Người quốc sắc, kẻ thiên tài,
Tình trong như đã, mặt ngoài còn e.
Chập chờn con tỉnh, con mê.
Rón ngời chẳng tiện, dút về chín khôn.
Bóng tà như giục cơn buồn,
Khách đà lên ngựa, người còn ghé theo.
Dưới dòng nước chảy trong veo,
170 Bên cầu tơ liễu bóng chiều thướt tha.

IV

Kiều từ trở gót trường hoa,
Mặt trời gác núi chiêng đà thu không.
Gương Nga chênh chếch dòm song,
Vàng gieo ngấn nước, cây lồng bóng sân.
Hải đường lả ngọn đông lân,
Giọt sương gieo nặng, cành xuân la đà.
Một mình lặng ngắm bóng Nga,
Rộn đường gần với nổi xa bờ bờ:
"Người mà đến thế thì thôi,
180 "Đời phồn hoa cũng là đời bỏ đi.
"Người đâu gặp gỡ làm chi,
Trăm năm biết có duyên gì hay không?"
Ngón ngang trăm mối tơ lòng,
Nền câu tuyệt diệu ngụ trong tình tình.
Chênh chênh bóng nguyệt xế màn,
Tựa ngời bên triệu, một mình thiu thiu.
Thoắt đâu thấy một tiểu Kiêu,
Có chiều phong vận, có chiều thanh tân,
Sương in mặt, tuyết pha thân,
190 Sen vàng lãng đãng, như gần như xa.
Rước mông, đón hỏi dò la:
"Đào nguyên lạc lối đâu mà đến đây?
Thưa rằng: "Thanh, khí, xưa nay,

"Mới cùng nhau lúc ban ngày đã quên?
 "Hàn gia ở mái tây thiên,
 "Dưới dòng nước chảy, bên trên có cầu.
 "Mấy lòng hạ cố đến nhau,
 "Mấy lời hạ tứ ném châu gieo vàng.
 "Vâng trình hội chủ xem tường,
 200 "Mà xem trong sổ đoạn trường có tên.
 "Áu đành quả kiếp nhân duyên,
 "Cũng người một hội, một thuyền đâu xa!
 "Này mười bài mới, mới ra,
 "Câu thần lại mượn bút hoa vẽ vờ."
 Kiều vâng lĩnh ý đề bài,
 Tay tiên một vẫy, đủ mười khúc ngâm.
 Xem thơ nác nở khen thâm:
 "Giá đành tú khẩu, cảm tâm, khác thường!
 "Vi đem vào tập đoạn trường,
 210 "Thì treo giải nhất, chi nhường cho ai!"
 Thêm hoa khách đã trở hài,
 Nàng còn cầm lại một hai tự tình.
 Gió đâu sịch bức màn mình mình,
 Tỉnh ra mới biết rằng mình chiêm bao.
 Trông theo nào thấy đâu nào,
 Hương thừa đường hãy ra vào đâu đây!
 Một mình lưỡng lự canh chầy,
 Đường xa, nghĩ nỗi sau này mà kinh.
 Hoa trôi bèo giạt đã đành,
 220 "Biết duyên mình biết phận mình thế thôi!
 "Nỗi riêng lớp lớp sóng dồi,
 Nghĩ đòi con lại sứt sùi đòi con.
 Giọng Kiều rền rĩ trướng loan,
 Nhà huyền chợt tỉnh, hỏi: "Con có gì?
 "Cớ sao trần trọc canh khuya,
 "Màu hoa lê hãy dầm dề giọt mưa?"
 Thưa rằng: "Chút phận ngầy thơ,
 "Dưỡng sinh đôi nợ tóc tơ chưa đền.

"Buổi ngày chơi má Đạm Tiên,
 230 "Nhấp đi, thoát thấy ứng liền chim bao.
 "Đoạn trường là số thế nào?
 "Bài ra thế ấy, vịnh vào thế kia.
 "Cứ trong mộng triệu mà suy,
 "Phận con thôi có ra gì mai sau!"
 Dạy rằng: "Mộng triệu cứ đâu?
 "Bỗng không mua nã chuốc sâu, nghĩ nao!"
 Vâng lời khuyên giải thấp cao,
 Chưa xong điều nghĩ, đã đào mạch Trương,
 Ngoài song thỏ thẻ oanh vàng,
 240 Nách tường bóng liễu bay sang láng giềng.
 Hiên tà gác bóng nghiêng nghiêng,
 Nỗi riêng, riêng chạnh tác riêng một mình.

V

Cho hay là giống hữu tình,
 Đó ai gỡ mối tơ mảnh cho xong!
 Chàng Kim từ lại thư-song,
 Nỗi nàng canh-cánh bên lòng biếng khuấy.
 Sầu đông càng khắc càng đầy,
 Ba thu dọn lại một ngày dài ghê!
 Mây Tần khóa kín song the,
 250 Bụi hồng liệu lẽ đẽo về chiêm bao.
 Tuần trăng khuyết, đĩa dầu hao,
 Mặt mơ tưởng mặt, lòng ngao ngán lòng.
 Buồng vắng hơi lạnh như đồng,
 Trúc se ngọn thỏ, tơ trùng phím loan.
 Mảnh tương phon phớt gió đàn,
 Hương gây mùi nhớ, trà khan giọng tình:
 "Vi chẳng duyên nợ ba sinh,
 "Làm chi nhãng thói khuynh thành trên người?"
 Bâng khuâng nhớ cảnh, nhớ người,
 260 Nhớ nơi kỳ ngộ, vội dời chân đi.

Một vùng cỏ mọc xanh rì,
 Nước ngâm trong vắt, thấy gì nữa đâu!
 Gió chiều như gọi con sâu,
 Vi-lô hiu hắt như màu khơi trên.
 Nghề riêng nhớ ít, tưởng nhiều,
 Xăm xăm đề nẻo Lam kiều lẩn sang.
 Thâm nghiêm, kín cổng, cao tường,
 Cạn dòng lá thắm; dứt đường chim xanh.
 Lơ thơ tơ liễu buông mành,
 270 Con oanh học nói trên cành mĩa mai.
 Máy lờ cửa đóng, then cài,
 Dây thêm hoa rụng, biết người ở đâu?
 Tàn ngần đứng suốt giờ lâu,
 Đạo quanh, chợt thấy mái sau có nhà.
 Là nhà Ngô Việt thương gia,
 Buồng không để đó, người xa chưa về.
 Lấy điều du học, hỏi thuê,
 Túi đàn, cặp sách, đề huê dọn sang.
 Cỏ cây, có đá, sẵn sàng,
 280 Có hiên Lâm Thúy nét vàng chưa phai.
 Màng thâm chôn ấy chữ bài,
 Ba sinh âu hấn duyên Trời chi đây!
 Song hồ nửa khép cánh mây,
 Tường đông ghé mắt, ngày ngày hằng trông.
 Tấc gang động tỏa nguyên phong,
 Tịt mù nào thấy bóng hồng vào ra.
 Nhận từ quán khách lân la,
 Tuần trăng thắm thoát nay đã thêm hai.
 Cách tường phải buổi êm trời,
 290 Dưới đào dường có bóng người thướt tha.
 Buông cầm, xóc áo, vội ra,
 Hương còn thơm nức, người đã vắng tanh.
 Lân theo tường gấm dạo quanh,
 Trên đào nhác thấy một cành kim thoa.
 Giơ tay với lấy về nhà:

"Này trong khuê các, đâu mà đến đây?
 "Gắm âu người ấy, báu này,
 "Chẳng duyên chưa để vào tay ai cầm!"
 Liền tay ngắm nghĩa, biếng nằm,
 300 Hãy còn thoang thoảng hương trầm chưa phai.
 Tan sương đã thấy bóng người,
 Quanh tường ra ý tìm tòi ngẩn ngơ.
 Sinh đà có ý đợi chờ,
 Cách tường lên tiếng xa đưa wóm lòng:
 "Thoa này bắt được hư không,
 "Biết đâu Hợp Phố mà mong châu về?"
 Tiếng Kiều nghe lọt bên kia:
 "On lòng quân tử sá gì của rơi.
 "Chiếc thoa nào của mấy mươi,
 310 "Mà lòng trọng nghĩa, khinh tài, xiết bao!"
 Sinh rằng: "Lân lý ra vào,
 "Gần đây, nào phải người nào xa xôi.
 "Được rày nhờ chút thơm rơi,
 "Kể đã thiếu nã lòng người bấy nay!
 "Bấy lâu mới được một ngày,
 "Dùng chân, gạn chút niềm tây gọi là."
 Vội về thêm lấy của nhà,
 Xuyên vàng đôi chiếc, khăn là một vuông.
 Bạc mây đón bước ngọn tường,
 320 Phải người hôm nọ rõ ràng chẳng nhe!
 Sượng sùng giữ ý rụt rè,
 Ké nhìn rõ mặt, người e cúi đầu.
 Rằng: "Từ ngẫu nhĩ gặp nhau.
 "Thảm trông, trộm nhớ, bấy lâu đã chôn.
 "Xương mai, tính đã rủ mồn,
 "Lân lữ, ai biết hãy còn hôm nay!
 "Tháng tròn như gởi cung mây,
 "Trần trần một phận áp cây đã liễu!
 "Tiện đây xin một hai điều,
 330 "Đài gương soi đến dấu bèo cho chẳng!"

Ngân ngữ nàng mới thưa rằng:
 "Thói nhà băng tuyết, chất hằng phi phong.
 "Dầu khi lá thắm, chỉ hồng,
 "Nên chăng thì cũng tại lòng mẹ cha.
 "Nặng lòng xót liễu, vì hoa,
 "Trẻ thơ đã biết đâu mà dám thưa!"
 Sinh rằng: "Rày gió, mai mưa,
 "Ngày xuân đã dễ tình cờ mấy khi!
 "Dầu chẳng xét tấm tình si,
 340 "Thiệt đây mà có ích gì đến ai?
 "Chút chi gấn bó một hai,
 "Cho đành, rồi sẽ liệu bài mối manh.
 "Khuôn thiêng dầu phụ tác thành,
 "Cũng liễu bỏ quá xuân xanh một đời.
 "Lượng xuân dầu quyết hẹp hòi,
 "Công đeo đuổi chẳng thiệt thòi lắm ru!"
 Lặng nghe lời nói như ru,
 Chiều xuân dễ khiến, nét thu ngại ngừng.
 Rằng: "Trong buổi mới lạ lòng,
 350 "Nể lòng, có lẽ cảm lòng cho đang!
 "Đã lòng quân tử đã mang,
 "Một lời, vàng tạc đá vàng thủy chung."
 Được lời như cõi tấm lòng,
 Giở kim thoa với khăn hồng trao tay.
 Rằng: "Trăm năm cũng từ đây,
 "Của tin, gọi một chút này làm ghi."
 Sẵn tay khăn gấm, quạt quì,
 Với cành thoa ấy, tức thì đổi trao.
 Một lời gấn bó tất giao,
 360 Mái sau đường có xôn xao tiếng người.
 Vội vàng lá rụng, hoa rơi,
 Chàng về viện sách, nàng dờ lầu trang.
 Từ phen đã biết tuổi vàng,
 Tình càng thắm thía, dạ càng ngấn ngơ.
 Sông Tương một dải nông sờ,

Bên trông đầu nọ, bên chờ cuối kia.
 Một tường tuyết trở sương che.
 Tin xuân đâu dễ đi về cho năng.
 Lần lần ngày gió đêm trăng,
 370 Thưa hồng, rậm lục, đã chùng xuân qua.
 Ngày vừa sinh nhật ngoại gia,
 Trên hai đường, dưới nữa là hai em.
 Tung bùng sắm sửa áo xiêm,
 Biện dâng một lễ, xa đem tác thành.
 Nhà lan thanh vắng một mình,
 Ngẫm cơn hội ngộ đã dành hôm nay.
 Thì trân thức thức sẵn bày,
 Gót sen thoãn thoát dạo ngay mái tường.
 Cách hoa, sẽ dựng tiếng vàng,
 380 Dưới hoa đã thấy có chàng đứng trông:
 "Trách lòng hờ hững với lòng,
 "Lửa hương chốc để lạnh lòng bấy lâu.
 "Những là đắp nhớ đôi sầu,
 "Tuyết sương nhuốm nửa mái đầu hoa râm."
 Nàng rằng: "Gió bắt, mưa cầm,
 "Đã cam tộ với tri âm bấy chầy.
 "Vắng nhà, được buổi hôm nay,
 "Lấy lòng gọi chút ra đây tạ lòng."
 Lân theo núi giả đi vòng,
 390 Cuối tường dường có nẻo thông mới rào;
 Xấn tay mở khóa động đào,
 Rẽ mây trong tổ lối vào Thiên Thai.
 Mặt nhìn mặt, càng thêm tươi,
 Bên lời vạn phúc, bên lời hàn huyên.
 Sánh vai về chốn thư hiên,
 Góp lời phong nguyệt, nặng nguyên non sông.
 Trên yên, bút giá, thi đồng,
 Đạm thanh một bức tranh từng treo trên.
 Phong sương được vẽ thiên nhiên,
 400 Mặt khen nét bút, càng nhìn càng tươi.

Sinh rằng: "Phác họa vừa rồi,
 "Phẩm đề, xin một vài lời thêm hoa."
 Tay tiên gió tấp mưa sa,
 Khoảng trên, dùng bút thảo và bốn câu.
 Khen: "Tài nhả ngọc phun châu,
 "Nàng Ban, ả Tạ cũng đâu thể vậy!
 "Kiếp tu xưa ví chưa dày,
 "Phúc nào nhắc được giá này cho ngang!"
 410 Nàng rằng: "Trộm liếc dung quang,
 "Chẳng sân ngọc bội, thời phường kim môn.
 "Nghĩ mình phận mỏng cánh chuồn,
 "Khuôn xanh biết có vuông tròn mà hay?
 "Nhớ từ năm hãy thơ ngây,
 "Có người tướng sĩ đoán ngay một lời:
 "Anh hoa phát tiết ra ngoài,
 "Nghìn thu bạc mệnh một đời tài hoa.
 "Trông người lại ngẫm đến ta,
 "Một dây, một mỏng, biết là có nên?"
 420 Sinh rằng: "Giải cấu là duyên,
 "Xưa nay nhân định thắng thiên cũng nhiều.
 "Vi dầu giải kết đến điều,
 "Thì đem vàng đá mà liều với thân."
 Đủ điều trung khúc ân cần,
 Lòng xuân phơi phới, chén xuân tàng tàng.
 Ngày vui ngắn chẳng đầy gang,
 Trông ra ác đã ngậm gương non đoài.
 Vắng nhà chẳng tiện ngôi dai,
 Giã chàng, nàng mới kíp dời song sa.
 Đến nhà vừa thấy tin nhà,
 430 Hai thân còn giờ tiệc hoa chưa về.
 Cửa ngoài vội rú rèm the,
 Xăm xăm băng lối vườn khuya một mình.
 Nhật thừa, gương gọi đầu cành,
 Ngọn đèn trông lọt trướng huỳnh hắt hiu.
 Sinh vừa tựa án thiu thiu,

Giờ chiều như tỉnh, giờ chiều như mê.
 Tiếng sen sẽ động giấc hòe,
 Bóng trăng đã xế hoa lê lại gần.
 Bâng khuâng đỉnh Giáp, non Thần,
 440 Còn ngờ giấc mộng đêm xuân mơ màng.
 Nàng rằng: "Khoảng vắng đêm trường,
 "Vi hoa nên phải đánh đường tìm hoa.
 "Bây giờ rõ mặt đôi ta,
 "Biết đâu rồi nữa chẳng là chiêm bao?"
 Vội màng làm lẽ rước vào,
 Đài sen nói sập, song đào thêm hương.
 Tiên thề cùng thảo một trương,
 Tóc mây một món, dao vàng chia đôi.
 450 Vầng trăng vắng vặc giữa trời,
 Đỉnh ninh hai miệng, một lời song song.
 Tóc tơ căn vặn tấc lòng,
 Trăm năm tạc một chữ đồng đến xương.
 Chén hà sánh giọng quỳnh tương,
 Dải là hương lộn, bình gương bóng lồng.
 Sinh rằng: "Gió mát trăng trong,
 "Bấy lâu nay một chút lòng chưa cam;
 "Chày sương chưa nện cầu Lam,
 "Sợ lằn khăn quá ra sơm sỡ chẳng?"
 Nàng rằng: "Hồng diệp xích thằng,
 460 "Một lời cũng đã tiếng rằng tương tri.
 "Đình điều nguyệt nọ, hoa kia.
 "Ngoài ra, ai lại tiếc gì với ai."
 Rằng: "Nghe nổi tiếng Cầm đài,
 "Nước non luống những lắng tai Chung Kỳ."
 Thừa rằng: "Tiện kỹ sá chi!
 "Đã lòng dạy đến, dạy thì phải vâng."
 Hiên sau treo sẵn cầm trăng,
 Vội vàng sinh đã tay nâng ngang mây.
 Nàng rằng: "Nghê mọn riêng tay,
 470 "Làm chi cho bận lòng này lấm thân?"

So dân dây vũ, dây văn,
 Bốn dây to nhỏ theo vần cung, thương.
 Khúc đầu Hán, Sở chiến trường,
 Nghe ra tiếng sắt, tiếng vàng chen nhau.
 Khúc đầu Tư mã Phụng câu,
 Nghe ra như oán, như sầu, phải chăng?
 Kê Khang này khúc Quảng Lăng,
 Một rằng Lưu thủy, hai rằng Hành vân.
 Quá quan này khúc Chiêu quân,
 480 Nửa phần luyến chúa, nửa phần tư gia.
 Trong như tiếng hạc bay qua,
 Đục như nước suối mới xa nửa vơi.
 Tiếng khoan như gió thoảng ngoài,
 Tiếng mau sầm sập như trời đổ mưa.
 Ngọn đèn khi tỏ khi mờ,
 Khiến người ngội đỏ cũng ngơ ngẩn sầu.
 Khi tựa gối, khi cúi đầu,
 Khi vò chín khúc, khi chau đôi mày.
 Rằng: "Hay thì thật là hay,
 490 "Nghe ra ngâm đắng, nuốt cay thế nào!
 "So chi những bạc tiêu tao,
 "Dột lòng mình cũng nao nao lòng người."
 Rằng: "Quen mắt nét đi rồi,
 "Tẻ vui, thôi cũng tính trời biết sao!
 "Lời vàng, vâng lĩnh ý cao,
 "Họa dần dần bớt chút nào được không."
 Hoa hương càng tỏ thức hồng,
 Dầu mài, cuối mắt, càng nồng tấm yêu.
 Sóng tình dường đã xiêu xiêu,
 500 Xem trong âu yếm, có chiều lả lơi.
 Thưa rằng: "Đừng lấy làm chơi,
 "Dễ cho thừa hết một lời đã nao!
 "Về chi một đóa yêu đào,
 "Vườn hồng, chi dám ngăn rào chim xanh.
 "Đã cho vào bạc bó kinh,

"Đạo tông phu, lạy chữ trình làm đầu.
 "Ra tuồng trên Bộc, trong dẫu,
 "Thì con người ấy ai cầu làm chi!
 "Phải điều ăn xổi ở thì,
 510 "Tiết trăm năm, nỡ bỏ đi một ngày!
 "Ngẫm duyên kỳ ngộ xưa nay,
 "Lừa đôi ai lại đẹp tày Thôi, Trương.
 "Mây mưa đánh đổ đá vàng,
 "Quá chiều nên đã chán chường yếm anh.
 "Trong khi chấp cánh, liền cành,
 "Mà lòng rẽ rúng đã dành một bên!
 "Mái tây để lạnh hương nguyên,
 "Cho duyên dằm thắm ra duyên bể bàng.
 "Gieo thoi, trước chẳng giữ giàng,
 520 "Để sau nên thẹn cùng chàng bởi ai?
 "Vội chi ép liễu hoa nài,
 "Còn thân còn một đèn bồi có khi."
 Thấy lời đoạn chính dễ nghe,
 Chàng càng thêm nể, thêm vì mười phân.

VI

Bóng tàn vừa lạt vẻ ngân,
 Tin đâu đã thấy cửa ngăn gọi vào.
 Nàng thì vội trở buồn thêu,
 Sinh thì dạo gót sân đào vội ra.
 Cửa sài vừa ngỏ then hoa,
 530 Gia đồng vào gọi thư nhà mới sang.
 Dem tin thúc phụ từ đường,
 Bơ vơ lữ thán tha thương để huê.
 Liêu Dương cách trở sơn Khê,
 Xuân đường kịp gọi Sinh về hộ tang.
 Máng tin xiết nỗi kinh hoàng,
 Bãng mình lên trước đài trang tự tình.
 Gót đầu mọi nỗi đình ninh,

Nỗi nhà tang tóc, nỗi mình xa xôi:
 "Sự đâu chưa kịp đôi hồi,
 540 "Duyên đâu chưa kịp một lời trao tơ,
 "Trăng thề còn đó trơ trơ,
 "Dám xa xôi mặt, mà thừa thốt lòng.
 "Ngoài nghìn dặm chốc ba đông,
 "Mối sầu khi gỡ cho xong còn chầy!
 "Gìn vàng, giữ ngọc, cho hay,
 "Cho đành lòng kẻ chun mây, cuối trời."
 Tai nghe ruột rối bời bời,
 Ngập ngừng, nàng mới giải lời trước sau:
 "Ông tơ gàn quải chi nhau,
 550 "Chưa vui sum họp đã sầu chia phôi!
 "Cùng nhau trót đã nặng lời,
 "Dầu thay mái tóc, dám rời lòng tơ!
 "Quản bao tháng đợi, năm chờ,
 "Nghĩ người ăn gió, nếm mưa, xót thâm.
 "Đã nguyện hai chữ đồng tâm,
 "Trăm năm thề chẳng ôm cầm thuyền ai.
 "Còn non, còn nước, còn dài,
 "Còn về, còn nhớ đến người hôm nay."
 Dừng dằng chưa nở rời tay,
 560 Vàng đồng, trông đã đứng ngay mái nhà.
 Ngại ngừng một bước, một xa,
 Một lời trân trọng, châu sa mấy hàng.
 Buộc yên, quấy gánh, vội vàng,
 Mối sầu xé nửa, bước đường chia hai.
 Buồn trông phong cảnh quê người,
 Đầu cành quỳn nhạt, cuối trời nhận thưa.
 Nào người cử gió, tuàn mưa,
 Một ngày nặng gánh tương tư một ngày.

VII

Nàng còn đứng tựa hiên tây,

570 Chín hồi vẫn vít như vầy mối tơ.
 Trông chừng khói ngát song thưa,
 Hoa trôi giạt thắm, liễu xơ xác vàng.
 Tàn ngàn đạo gót lầu trang,
 Một đoàn mông thọ ngoại hương mới về.
 Hàn huyên chưa kịp dãi dề,
 Sai nha bỗng thấy bốn bề xô xao:
 Người nách thước, kẻ tay dao,
 Đầu trâu, mặt ngựa, ào ào như sôi.
 Già giang một lão một trai,
 580 Một dây vô lại buộc hai thâm tình.
 Đây nhà vang tiếng ruồi xanh,
 Rụng rời khung cửa tan tành gói may.
 Đồ té nhuyển, cửa riêng tây,
 Sạch sành sanh vét cho đầy túi tham.
 Điều đâu ai buộc ai làm?
 Này ai đan đập, giặt giùm bống dưng?
 Hỏi ra sau mới biết rằng:
 Phải tên xung xuất tại thằng bán tơ.
 Một nhà hoảng hốt, ngẩn ngơ,
 590 Tiếng oan dậy đất, án ngờ lừa mây.
 Hạ từ, van lạy suốt ngày,
 Diếc tai lân tuất, phũ tay tồi tàn.
 Giường cao rút ngược dây oan,
 Dầu là đá cũng nát gan, lọ người!
 Mặt trông đau đớn rụng rời,
 Oan này còn một kêu Trời, nhưng xa.
 Một ngày lạ thói sai nha,
 Làm cho khốc hại chẳng qua vì tiền.
 Sao cho cốt nhục vẹn tuyền,
 600 Trong khi ngộ biến từng quyền biết sao?
 Duyên hội ngộ, đức cù lao,
 Bên tình, bên hiếu, bên nào nặng hơn?
 Để lời thệ hải minh sơn,
 Làm con, trước phải đền ơn sinh thành.

Quyết tình, nàng mới hạ tình:
 "Đẽ cho đẽ thiếp bán mình chuộc cha!"
 Họ Chung có kẻ lại già,
 Cũng trong nha dịch, lại là từ tâm;
 Thấy nàng hiếu trọng tình thâm,
 610 Vì nàng, nghĩ cũng thương thắm xót vay.
 Tính bài lót đó, luôn đây,
 Có ba trăm lượng việc này mới xuôi.
 Hãy về tạm phó giam ngoài,
 Dặn nàng qui liệu trong đôi ba ngày.
 Thương lòng con trẻ thơ ngây,
 Gặp cơn vạ gió, tai bay bất kỳ!
 Đau lòng tử biệt sinh ly,
 Thân còn chẳng tiếc, tiếc gì đến duyên!
 Hạt mưa sá nghĩ phận hèn,
 620 Liệu đem tác cỏ, quyết đền ba xuân.
 Sự lòng ngổ với băng nhân,
 Tin sương đồn đại, xa gần xôn xao.
 Gần miền có một mù nào,
 Đưa người viễn khách tìm vào vấn danh.
 Hỏi tên, rằng: "Mã Giám Sinh;"
 Hỏi quê, rằng: "Huyện Lâm Thanh cũng gần."
 Quá niên trạc ngoại tứ tuần,
 Mà râu hăn nhụi, áo quần bánh bao.
 Trước thầy, sau tớ xôn xao,
 630 Nhà băng đưa mới, rước vào lầu trang.
 Ghé trên ngai tốt sỗ sàng;
 Buồng trong mới đã giục nàng kíp ra.
 Nỗi mình thêm tức nỗi nhà,
 Thêm hoa một bước, lệ hoa mấy hàng.
 Ngại ngừng dín gió e sương,
 Ngừng hoa bóng thẹn, trông gương mặt dày.
 Mới càng vén tóc, bắt tay,
 Nét buồn như cúc, điệu gầy như mai.
 Dẫn đo cân sắc, cân tài,

640 Ép cung cầm nguyệt, thử bài quạt thơ.
 Mặn nồng một vẻ một ưa,
 Bằng lòng, khách mới tùy cơ dặt diu.
 Rằng: "Mua ngọc đến Lam Kiều,
 "Sinh nghi, xin dạy bao nhiêu cho tương."
 Mối rằng: "Đáng giá nghìn vàng,
 "Dóp nhà, nhờ lượng người thương dám nài!"
 Cò kè bớt một thêm hai,
 Giờ lân ngã giá vàng ngoài bốn trăm.
 Một lời thuyên đã êm giằm,
 650 Hãy đưa canh thiếp, trước cầm làm ghi.
 Định ngày nạp thái vu qui,
 Tiền lưng đã có, việc gì chẳng xong!
 Một lời cậy với Chung công,
 Khát từ tạm lĩnh Vương ông về nhà.
 Thương tình con trẻ, cha già,
 Nhìn nàng, ông những máu sa, ruột đau.
 "Nuôi con những ước về sau,
 "Trao tơ phải lúa, gieo cầu đáng nơi.
 "Trời làm chi cực bẩy trời!"
 660 "Này ai vu thác, cho người hợp tan?
 "Búa rìu bao quản thân tàn,
 "Nỡ đày đọa trẻ, càng oan khốc già.
 "Một lần sau trước cũng là,
 "Thôi thì mặt khuất, chẳng thà lòng đau!"
 Theo lời càng chảy dòng châu,
 Liễu mình, ông đã gieo đầu tương vôi.
 Vội vàng kẻ giữ, người coi,
 Nhỏ to, nàng lại tìm lời khuyên can:
 "Về chỉ một mảnh hồng nhan,
 670 "Tóc tơ chưa chút đền ơn sinh thành.
 "Dâng thư đã thẹn nàng Oanh,
 "Lại thua á Lý bán mình hay sao?
 "Cổ xuân tuổi hạc càng cao,
 "Một cây gánh vác biết bao nhiêu cành.

"Lòng tơ dẫu chẳng dứt tình,
 "Gió mưa âu hắt tan tàn nước non.
 "Thà rằng liều một thân con,
 "Hoa dẫu rã cánh, lá còn xanh cây.
 "Phận sao đành vậy cũng vậy,
 680 "Cầm như chẳng đỗ những ngày còn xanh.
 "Cũng đành tính quẩn, lo quanh,
 "Tan nhà là một, thiệt mình là hai."
 Phải lời ông cũng êm tai,
 Nhìn nhau giọt ngấn, giọt dài ngổn ngang.
 Mái ngoài họ Mã vừa sang,
 Tờ hoa đã ký, cân vàng mới trao.
 Trăng già độc địa làm sao!
 Cầm dây chẳng lựa, buộc vào tự nhiên!
 Trong tay đã sẵn đồng tiền,
 690 Dầu lòng đổi trắng, thay đen, khó gì.
 Họ Chung ra sức giúp vì!
 Lễ tâm đã đặt, tụng kỳ cũng xong.
 Việc nhà đã tạm thông dong,
 Tình kỳ giục già đã mong độ về.
 Một mình nàng, ngọn đèn khuya,
 Áo dầm giọt lệ, tóc se mái sầu.
 "Phận dẫu, dẫu vậy cũng dẫu,
 "Xót lòng đeo đẳng bấy lâu một lời!
 "Công trình kẻ biết mấy mươi,
 700 "Vì ta khăng khít cho người dở dang.
 "Thẻ hoa chưa ráo chén vàng,
 "Lỗi thẻ, thôi đã phủ phàng với hoa!
 "Trời Liêu non nước bao xa,
 "Nghĩ đâu rẽ cửa, chia nhà tự tôi!
 "Biết bao duyên nợ thẻ bồi,
 "Kiếp này thôi thế thì thôi còn gì?
 "Tái sinh chưa dứt hương thẻ,
 "Làm thân trâu ngựa đền nghè trúc mai
 "Nợ tình chưa trả cho ai,

710 "Khôi tình mang xuống tuyên đài chưa tan!"
 Nỗi riêng, riêng những bàn hoàn,
 Dầu chong trắng đĩa, lệ tràn thấm khăn.
 Thúy Vân chợt tỉnh giấc xuân,
 Dưới đèn ghé đến ân cần hỏi han:
 "Cơ trời dẫu bể ã đoan,
 "Một nhà để chị riêng oan một mình.
 "Cớ chi ngồi nhẫn tàn canh,
 "Nỗi riêng còn mắc với tình chi đây?"
 Rằng: "Lòng đương thốn thức đầy,
 720 "Tơ duyên còn vướng mối này chưa xong.
 "Hở môi ra cũng thẹn thùng,
 "Để lòng thì phụ tấm lòng với ai!
 "Cậy em, em có chịu lời,
 "Ngồi lên cho chị lạy rồi sẽ thưa
 "Giữa đường đứt gánh tương tư,
 "Giao loan chấp mối tơ thừa mặc em.
 "Kể từ khi gặp chàng Kim,
 "Khi ngày quạt ước, khi đêm chén thề.
 "Sự đâu sóng gió bất kỳ,
 730 "Hiếu tình có lẽ hai bề vẹn hai?
 "Ngày xuân em hãy còn dài,
 "Xót tình máu mủ, thay lời nước non.
 "Chị dẫu thịt nát xương mòn,
 "Ngậm cười chín suối hãy còn thơm lây.
 "Chiếc vành với bức tờ mây,
 "Duyên này thì giữ, vật này của chung.
 "Dầu em nên vợ, nên chồng,
 "Xót người mệnh bạc, ắt lòng chẳng quên.
 "Mất người còn chút của tin,
 740 "Phím đàn với mảnh hương nguyên ngày xưa.
 "Mai sau, dẫu có bao giờ,
 "Đốt lò hương ấy, so tơ phím này;
 "Trông ra ngọn cỏ lá cây,
 "Thấy hiu hiu gió thì hay chị về.

"Hồn còn mang nặng lời thề,
 "Nát thân bỏ liễu, đèn nghi trúc mai.
 "Dạ đài cách mặt khuất lời,
 "Rảy xin chén nước cho người thác oan.
 "Bây giờ trâm gãy, gương tan,
 750 "Kể làm sao xiết muôn vàn ái ân!
 "Trăm nghìn gửi lại tình quân!
 "Tơ duyên ngắn ngủi có ngần ấy thôi.
 "Phận sao phận bạc như vôi?
 "Đã đành nước chảy, hoa trôi lỡ làng.
 "Ôi Kim lang! Hỡi Kim lang!
 "Thôi thôi! thiếp đã phụ chàng từ đây!"
 Cạn lời, hồn ngắt máu say,
 Một hơi lặng ngắt, đôi tay lạnh đồng.
 Xuân, huyền chợt tỉnh giấc nồng,
 760 Một nhà tấp nập, kẻ trong người ngoài.
 Kẻ thang, người thuốc bời bời,
 Mới giầu con vụng, chưa phai giọt hồng.
 Hỏi: "Sao ra sự lạ lùng?"
 Kiêu càng nức nở, nói không ra lời.
 Nỗi nàng, Vân mới rí tai:
 "Chiếc thoa này với tờ bồi ở đây...."
 - "Này cha làm lỗi duyên may,
 "Thôi thì nỗi ấy sau này đã em!
 "Vì ai rụng cái, rơi kim,
 770 "Để con bèo nổi, mây chìm vì ai?
 "Lời con dặn lại một hai,
 "Dầu mòn bia đá, dám sai tác vàng!"
 Lạy thôi, nàng lại rén chiềng:
 "Nhờ cha trả được nghĩa chàng cho xuôi.
 "Sá chi thân phận tôi đòi,
 "Dẫu rằng xương trắng quê người, quản đâu!"
 Xiết bao kể nỗi thâm sâu!
 Khắc canh đã giục nam lâu mấy hồi.
 Kiệt hoa đâu đã đến ngoài,

780 Quán huyện đâu đã giục người sinh ly.
 Đau lòng kẻ ở, người đi,
 Lệ rơi thấm đá, tơ chia rũ tằm.
 Trời hôm, mây kéo tối rằm,
 Dầu dầu ngọn cỏ, đằm đằm cành sương.
 Rước nàng về đến trú phường,
 Bốn bề xuân tỏa, một nàng ở trong.
 Ngập ngừng then lục, e hồng,
 Nghĩ lòng, lại xót xa lòng đôi phen.
 "Phẩm tiên rơi đến tay hèn,
 790 "Hoài công nắng giữ, mưa gìn với ai!
 "Biết thân đến bước lạc loài,
 "Nhi đào thà bẻ cho người tình chung!
 "Vì ai ngăn đón gió đông,
 "Thiệt lòng khi ở, đau lòng khi đi.
 "Trùng phùng dầu họa có khi,
 "Thân này thôi có còn gì mà mong!
 "Đã sinh ra số long đong,
 "Còn mang lách kiếp má hồng được sao?"
 Trên yên sẵn có con dao,
 800 Giấu cầm nàng đã gói vào chéo khăn.
 "Phòng khi nước đã đến chân,
 "Dao này thì liệu với thân sau này."
 Đêm thu, một khắc một chầy,
 Bâng khuâng như tỉnh, như say một mình.
 Chẳng ngờ gã Mã Giám Sinh,
 Vẫn là một đứa phong tình đã quen.
 Quá chơi lại gặp hồi đen,
 Quen mới lại kiếm ăn miền nguyệt hoa.
 Lầu xanh có mụ Tú Bà,
 810 Làng chơi đã trở về già hết duyên.
 Tình cờ chẳng hẹn mà nên,
 Mạt cưa, mướp đắng, đôi bên một phường.
 Chung lưng mở một ngôi hàng,
 Quanh năm buôn bán bán hương đã lẻ.

Đạo tìm khắp chợ thì quê,
 Giả danh hầu hạ, dạy nghề ăn chơi.
 Rủi may, âu cũng sự trời,
 Đoạn trường lại chọn mặt người vô duyên.
 Xót nàng chút phận thuyền duyên,
 820 Cảnh hoa đem bán vào thuyền lái buôn.
 Mẹo lừa đã mắc vào khuôn,
 Sinh nghi rẻ giá, nghinh hôn sẵn ngày.
 Mãng thềm cò đã đến tay,
 Càng nhìn vẻ ngọc, càng say khúc vàng.
 "Đã nên quốc sắc, thiên hương,
 "Một cười này, hấn nghìn vàng chẳng ngoa!
 "Về đây, nước trước bể hoa,
 "Vương tôn, quý khách, ắt là đua nhau.
 "Hắn ba trăm lạng kém đâu,
 830 "Cũng đã vừa vốn, còn sau là lời."
 Miếng ngon kẻ đến tận nơi,
 Vốn nhà cũng tiếc, của trời cũng tham.
 "Đào tiên đã bén tay phạm,
 "Thì vin cảnh quít cho cam sự đời.
 "Dưới trần mấy mặt làng chơi,
 "Chơi hoa, đã dễ mấy người biết hoa!
 "Nước vô lựu, máu mào gà,
 "Mượn màu chiêu tập lại là còn nguyên.
 "Mập mờ đánh lận con đen,
 840 "Bao nhiêu cũng bấy nhiêu tiền, mất chi?
 "Mụ già hoặc có điều gì,
 "Liều công mất một buổi quì mà thôi.
 "Vả đây đường sá xa xôi,
 "Mà ta bất động, nửa người sinh nghi."
 Tiếc thay một đóa trà mi!
 Con ong đã mở đường đi lối về.
 Một cơn mưa gió nặng nề,
 Thương gì đến ngọc, tiếc gì đến hương.
 Đêm xuân một giấc mơ màng,

850 Đuốc hoa để đó, mặc nàng nằm trơ.
 Giọt riêng tâm tã tuôn mưa,
 Phần căm nổi khách, phần dơ nổi mình.
 "Tuồng chi là giống hôi tanh!
 "Thân nghìn vàng để ô danh má hồng!
 "Thôi còn chi nữa mà mong,
 "Đòi người thôi thế là xong một đời!"
 Giận duyên, tủi phận, bời bời,
 Cầm dao, nàng đã toan bài quyền sinh.
 Nghĩ đi nghĩ lại một mình:
 860 "Một mình thì chớ, hai tình thì sao?
 "Sau đâu sinh sự thế nào,
 "Truy nguyên chẳng kéo lựu vào song thân.
 "Nổi mình âu cũng giãn dần,
 "Kíp chây thôi cũng một lần mà thôi!"
 Những là đo đắn ngược xuôi,
 Tiếng gà nghe đã gáy soi mái tường.
 Lâu mai vừa rúc còi sương,
 Mã Sinh giục giã vội vàng ra đi.
 Đoạn trường thay lúc phân kỳ.
 870 Vó câu khắp khênh, bánh xe gập ghềnh.
 Bề ngoài mùi dậm tràng đình,
 Vương ông mở tiệc tiễn hành đưa theo.
 Ngoài thì chủ khách dập dìu,
 Một nhà huyền với một Kiều ở trong.
 Nhìn càng lã chã giọt hồng,
 Rỉ tai, nàng mới giải lòng thấp cao:
 "Hổ sinh ra phận thơ đào,
 "Công cha, nghĩa mẹ kiếp nào trả xong?
 "Lỡ làng nước đục, bụi trong,
 880 "Trăm năm để một tâm lòng từ đây.
 "Xem gương trong bấy nhiêu ngày,
 "Thân con chẳng kéo mắt tay bọm già;
 "Khi về, bỏ vắng trong nhà,
 "Khi vào đôi đóa khi ra vội vàng.

- "Khi ăn, khi nói lỗ làng,
 "Khi thấy, khi tỏ, xem thường, xem khinh.
 "Khác màu kẻ quí, người thanh,
 "Ngắm ra cho kỹ, như hình con buôn.
 "Thôi con, còn nói chi con,
 890 "Sống nhờ đất khách, thác chôn quê người!"
 Vương bà nghe bấy nhiêu lời,
 Tiếng oan đã muốn vạch trời kêu lên.
 Vài tuần chưa cạn chén khuyển,
 Mái ngoài, nghi đã giục liền ruổi xe.
 Xót con lòng nặng chề chề,
 Trước yên ông đã nằn nì thấp cao:
 "Chúng thân yếu liễu, thơ đào,
 "Dóp nhà đến nỗi giấn vào tôi người.
 "Từ đây góc bể, bên trời,
 900 "Nắng mưa thui thui, quê người một thân,
 "Nghìn tâm nhờ bóng từng quân,
 "Tuyết sương che chở cho thân cát đằng."
 Cạn lời khách mới thưa rằng:
 "Buộc chân, thôi cũng xích thừng nhiệm trao.
 "Mai sau dầu đến thế nào,
 "Kìa gương như nguyệt nọ dao qui thần!"
 Đùng đùng gió giục, mây vẫn,
 Một xe trong cõi hồng trần như bay.
 Trông vời, gạt lệ, phân tay,
 910 Góc trời thăm thẳm, ngày ngày dăm dăm.

VIII

Nàng thì dậm khách xa xăm,
 Bạc phau câu giá, đen râm ngàn mây.
 Vi-lô san sát hơi may,
 Một trời thu để riêng ai một người.
 Dặm khuya ngát tạnh mù khơi,
 Thấy trắng mà thẹn những lời non sông.

- Rừng thu từng biếc chen hồng,
 Nghe chim như nhắc tấm lòng thần hôn.
 Những là lạ nước, lạ non,
 920 Lâm Chuy vừa một tháng tròn tôi nơi.
 Xe châu dừng bánh cửa ngoài,
 Rèm trong đã thấy một người bước ra.
 Thoạt trông lờn lợt màu da,
 Ăn gì cao lớn, đẩy đà làm sao?
 Trước xe lơ lã han chào,
 Vâng lời, nàng mới bước vào tận nơi.
 Bên thì mấy ả mây ngài,
 Bên thì ngồi bốn năm người làng chơi.
 Giữa thì hương lửa hắt hơi.
 930 Trên treo một tượng trắng đôi lông mày.
 Lầu xanh quen thói xưa nay,
 Nghề này thì lấy ông này tiên sư.
 Hương hoa hôm sớm phụng thờ,
 Cô nào xấu vía, có thừa mối hàng.
 Cởi xiêm, lột áo chần chường,
 Trước thần, sẽ nguyện mảnh hương làm rằm.
 Đồi hoa lót xuống chiếu nằm,
 Bướm ong bay lại ầm ầm tứ vi.
 Kiêu còn ngơ ngẩn biết gì,
 940 Cứ lời lay xuống, mụ thì khẩn ngay:
 "Cửa hàng buôn bán cho may,
 "Đêm đêm hàn thực, ngày ngày nguyên tiêu.
 "Muôn nghìn người thấy cũng yêu,
 "Xôn xao anh yến, dập dùi trúc mai.
 "Tin nhận vẫn là thư bài,
 "Đưa người cửa trước, rước người cửa sau!"
 Lạ tai nghe chưa biết đâu,
 Xem tình ra cũng những màu dỏ dang.
 Lễ xong hương hóa gia đường,
 950 Tú Bà vắt nóc lên giường ngồi ngay.
 Dạy rằng: "Con lạy mẹ đây,

"Lạy rồi sang lạy cậu mày bên kia."
 Nàng rằng: "Phải bước lưu ly,
 "Phận hèn vâng đã cam bề tiểu tinh.
 "Điều đâu lấy yến làm anh,
 "Ngây thơ chẳng biết là danh phận gì?
 "Đủ điều nạp thái vu quy;
 "Đã khi chung chạ, lại khi đứng ngồi.
 "Giờ ra thay bạc, đổi ngôi,
 960 "Dám xin gửi lại một lời cho mình."
 Mụ nghe nàng nói hay tình,
 Bấy giờ mới nổi tam bành mụ lên:
 "Này này sự đã quá nhiên,
 "Thôi đà cướp sống chồng mình đi rồi!
 "Bảo rằng: Đi dạo lấy người,
 "Đem về rước khách kiếm lời mà ăn.
 "Tuồng vô nghĩa, ở bất nhân,
 "Buồn mình trước đã tàn màn thử chơi.
 "Màu hồ đã mất đi rồi,
 970 "Thôi thôi vốn liếng đi đời nhà ma!
 "Con kia đã bán cho ta,
 "Nhập gia phải cứ phép nhà tao đây.
 "Lão kia có giờ bài bậy,
 "Chẳng vãng vào mặt mà mày lại nghe?
 "Cớ sao chịu tốt một bề,
 "Gái tơ mà đã ngựa nghề sớm sao!
 "Phải làm cho biết phép tao!"
 Chập bì tiên, rắp sấn vào ra tay.
 Nàng rằng: "Trời thăm đất dày!
 980 "Thân này đã bỏ những ngày ra đi!
 "Thôi thì thôi có tiếc gì!"
 Sấn dao tay áo, tức thì gỡ ra.
 Sợ gan, nát ngọc liềm hoa,
 Mụ còn trông mặt, nàng đã quá tay.
 Thương ôi, tài sắc bạc này,
 Một dao oan nghiệt, dứt dây phong trần!

Nỗi oan vỡ lở xa gần,
 Trong nhà người chật một lâu như nêm.
 Nàng thì bản bật giặc tiên,
 990 Mụ thì cầm cặp, mặt nhìn hồn bay.
 Vực nàng vào chống hiên tây,
 Cắt người coi sóc, rước thầy thuốc men.
 Nào hay chưa hết trần duyên,
 Trong mê đường đã đứng bên một nàng.
 Rỉ rằng: "Nhân quả dở dang,
 "Đã toan trốn nợ đoạ trường được sao!
 "Số còn nặng nghiệp má đào,
 "Người dầu muốn quyết, trời nào đã cho?
 "Hãy xin hết kiếp liễu bỏ,
 1000 "Sống Tiên Đường sẽ hẹn hò về sau."
 Thuốc thang suốt một ngày thâu,
 Giặc mê nghe đã giàu giàu vừa tan.
 Tú Bà chực sẵn bên màn,
 Lựa lời khuyên giải mơn man gỡ dần:
 "Một người dễ có mấy thân!
 "Hoa xuân đương nụ, ngày xuân còn dài.
 "Cũng là lỡ một lâm hai,
 "Đá vàng sao nỡ ép nài mây mưa!
 "Lỡ chùn trót đã vào đây,
 1010 "Khóa buồng xuân, để đợi ngày đào non.
 "Người còn thì cửa hãy còn,
 "Tìm nơi xứng đáng là con cái nhà.
 "Làm chi tội báo oan gia,
 "Thiệt mình mà hại đến ta hay gì?"
 Kể tai mấy nỗi nằn nì,
 Nàng nghe dường cũng thị phi rạch rời.
 Và trong thân mộng mấy lời,
 Túc nhân âu cũng có trời ở trong.
 Kiếp này nợ trả chưa xong,
 1020 Làm chi thêm một nợ chồng kiếp sau?
 Lặng nghe thắm thía gót đầu,

Thưa rằng: "Ai có muốn đâu thế này.
 "Được như lời thế là may,
 "Hắn rằng mai có như vậy cho chăng?
 "Sợ khi ong bướm đã dâng,
 "Đến điều sống đục, sao bằng thác trong!"
 Mụ rằng: "Con hãy thông dong,
 "Phải điều lòng lại đối lòng mà chơi!
 "Mai sau ở chẳng như lời,
 1030 "Trên đầu có bóng mặt trời rạng soi."
 Thấy lời quyết đoán hẳn hoi,
 Đành lòng, nàng cũng sẽ nguôi nguôi dần.
 Trước lầu Ngưng Bích khóa xuân,
 Vẻ non xa, tấm trăng gần ở chung.
 Bốn bề bát ngát xa trông,
 Cát vàng cồn nọ, bụi hồng dặm kia.
 Bẽ bàng mây sớm đèn khuya,
 Nửa tình, nửa cảnh, như chia tấm lòng.
 Tưởng người dưới nguyệt chén đồng,
 1040 Tin sương luống những rày trông mai chờ.
 Bên trời góc bể bơ vơ,
 Tấm son gột rửa bao giờ cho phai?
 Xót người tựa cửa hôm mai,
 Quạt nồng ấp lạnh, những ai đó giờ?
 Sân Lai cách mấy nắng mưa?
 Có khi gốc tử đã vừa người ôm.
 Buồn trông cửa bể chiều hôm,
 Thuyền ai thấp thoáng cánh buồm xa xa?
 Buồn trong ngọn nước mới sa,
 1050 Hoa trôi man mác biết là về đâu?
 Buồn trông nội cỏ dầu dầu,
 Chân mây mặt đất một màu xanh xanh.
 Buồn trông gió cuốn mặt duềnh,
 Om sòm tiếng sóng kêu quanh ghé ngôi.
 Chung quanh những nước non người,
 Đau lòng lưu lạc nên vài bốn câu.

IX

Ngậm ngùi rủ bức rèm châu,
 Cách tường, nghe có tiếng đầu họa vắn.
 Một chàng vừa trạc thanh xuân,
 1060 Hình dung chải chuốt, áo khăn dịu dàng.
 Nghĩ rằng cũng mạch thư hương,
 Hỏi ra mới biết rằng chàng Sở Khanh.
 Bóng Nga thấp thoáng dưới màn,
 Trông nàng, chàng cũng ra tình đeo đai.
 "Than ôi! sắc nước hương trời!
 "Tiếc cho đâu bỗng lạc loài đến đây!
 "Già đành trong nguyệt trên mây,
 "Hoa sao, hoa khéo đọa đầy bấy hoa?
 "Nỗi gan riêng giận trời già,
 1070 "Lòng này ai tỏ cho ta, hỡi lòng?
 "Thuyền duyên ví biết anh hùng,
 "Ra tay tháo cũi, sổ lồng, như chơi!"
 Song thu đã khép cánh ngoài,
 Tai còn đồng vọng mấy lời sắt đanh.
 Nghĩ người thôi lại nghĩ mình,
 Cảm lòng chua xót, lạt tình chơ vơ.
 Những là lần lửa nắng mưa,
 Kiếp phong trần biết bao giờ là thôi?
 Đánh liều nhấn một hai lời,
 1080 Nhờ tay té độ vớt người trầm luân.
 Mảnh tiên kể hết xa gần,
 Nỗi nhà báo đáp, nỗi thân lạc loài.
 Tan sương vừa rạng ngày mai,
 Tiện hồng nàng mới nhắn lời gửi sang.
 Trời tây lã đẵng bóng vàng,
 Phúc thư đã thấy tin chàng đến nơi.
 Mở xem một bức tiên mai,
 Rành rành "Tích Việt" có hai chữ đề.

- Lấy trong ý tứ mà suy:
 1090 "Ngày hai mươi mốt, tuất thì phải chăng?"
 Chim hôm thoi thót về rừng,
 Đóa trà mi đã ngậm trăng nửa vành.
 Tường đông lay động bóng cành,
 Rẽ song, đã thấy Sở Khanh lên vào.
 Sượng sùng đánh dạn ra chào,
 Lay thôi, nàng mới ri trao ân cần.
 Rằng: "Tôi bèo bọt chút thân,
 "Lạc đàn mang lấy nợ nần yển anh.
 "Dám nhờ cốt nhục tử sinh,
 1100 "Còn nhiều kết cò ngậm vành về sau!"
 Lặng ngời lẩm nhẩm gặt đầu:
 "Ta đây phải mượn ai đâu mà rằng!
 "Nàng đà biết đến ta chăng,
 "Bể trầm luân, lấp cho bằng mới thôi!"
 Nàng rằng: "Muôn sự ơn người,
 "Thế nào xin quyết một bài cho xong."
 Rằng: "Ta có ngựa truy phong,
 "Có tên dưới trướng, vốn dòng kiện nhi.
 "Thừa cơ lên bước ra đi,
 1110 "Ba mươi sáu chước, chước gì là hơn?
 "Dầu khi gió kếp, mưa đơn,
 "Có ta đây cũng chẳng can cơ gì!"
 Nghe lời, nàng đã sinh nghi,
 Song đà quá đổi, quản gì được thân.
 Cũng liều nhắm mắt đưa chân,
 Mà xem con Tào xoay vần đến đâu!
 Cùng nhau lên bước xuống lầu,
 Song song ngựa trước, ngựa sau một đoàn.
 Đêm thu khắc lặn canh tàn,
 1120 Gió cây trút lá, trăng ngàn ngậm sương.
 Lối mòn cỏ lợt mùi sương,
 Lòng quê đi một bước đường, một đau.
 Tiếng gà xao xác gáy mau,

- Tiếng người đâu đã mái sau dây-dàng.
 Nàng càng thốn thức gan vàng,
 Sở Khanh đã rẽ dây cương lối nào!
 Một mình khôn biết làm sao,
 Dậm rừng bước thấp, bước cao hải hùng.
 Hóa nhi thật có nữ lòng,
 1130 Làm chi dày tía, vò hồng, lấm nau!
 Một đoàn đổ đến trước sau,
 Vuốt đầu xuống đất, cánh đầu lên trời?
 Tú Bà tóc trắng đến nơi,
 Hăm hăm áp điệu một hơi lại nhà.
 Hung hăng chẳng hỏi, chẳng tra,
 Đang tay vui liễu, giập hoa toi bời.
 Thịt da ai cũng là người,
 Lòng nào hồng rưng, thắm ròi, chẳng đau!
 Hết lời thú phục, khẩn cầu,
 1140 Uốn lưng thịt đỏ, giập đầu máu sa.
 Rằng: "Tôi chút phận đàn bà,
 "Nước non lia cửa, lia nhà, đến đây.
 "Bây giờ sống thác ở tay,
 "Thân này đã đến thế này thì thôi!
 "Nhưng tôi có sá chi tôi,
 "Phận tôi đành vậy, vốn người để đâu?
 "Thân lươn bao quản lấm đầu,
 "Chút lòng trinh bạch từ sau cũng chừa."
 Được lời mụ mới tùy cơ,
 1150 Bắt người bảo lĩnh làm tờ cung chiêu.
 Bày vai có ả Mã Kiều,
 Xót nàng, ra mới đánh liều chịu đoan.
 Mụ càng kể nhất, kể khoan,
 Gạn gùng đến mực, nòng nân mới tha.
 Vực nàng vào nghỉ trong nhà,
 Mã Kiều lại ngó ý ra dặn lời:
 "Thôi đà mắc lặn thì thôi!
 "Đi đâu chẳng biết con người Sở Khanh?"

- 1160 "Bạc tình nổi tiếng lâu xanh,
 "Một tay chôn giết mấy cành phù dung!
 "Đà đao lập sẵn chước dùng,
 "Lạ gì một cốt, một đồng xưa nay!
 "Có ba mươi lạng trao tay,
 "Không dung chi có truyện này, trò kia!
 "Rồi ra trở mặt tức thì,
 "Bớt lời, liệu chớ tray chi mà đời!"
 Nàng rằng: "Thề thốt nặng lời,
 "Có đâu mà lại ra người hiểm sâu!"
 Còn đương suy trước, nghĩ sau,
 1170 Mặt mo đã thấy ở đâu dẫn vào.
 Sở Khanh lên tiếng rêu rao:
 "Nọ nghe rằng có con nào ở đây.
 "Phao cho quyến gió rú mây,
 "Hãy xem có biết mặt mày là ai?"
 Nàng rằng: "Thôi thế thì thôi!
 "Rằng không thì cũng vâng lời là không!"
 Sở Khanh quát mắng đùng đùng,
 Bước vào vừa rắp thị hùng ra tay.
 Nàng rằng: "Trời nhé có hay!
 1180 "Quyến anh, rú yến, sự này tại ai?
 "Dem người giấy xuống giếng thơi,
 "Nói rồi, rồi lại ăn lời được ngay!
 "Còn tiên "Tích Việt" ở tay,
 "Rõ ràng mặt ấy, mặt này chứ ai?"
 Lời ngay, đông mặt trong ngoài,
 Kẻ chê bất nghĩa, người cười vô lương!
 Phụ tình án đã rõ ràng,
 Dơ tuồng, nghĩ mới kiếm đường tháo lui.

X

- 1190 Buông riêng, riêng những sứt sùi,
 Nghĩ thân mà lại ngậm ngùi cho thân.

- Tiếc thay trong giá trắng ngần!
 Đến phong trần cũng phong trần như ai.
 "Tẻ vui cũng một kiếp người,
 "Hồng nhan phải giống ở đời mãi ru!
 "Kiếp xưa đã vụng đường tu,
 "Kiếp nay chẳng kéo đèn bù mới xuôi!
 "Dấu sao bình đã vỡ rồi,
 "Lấy thân mà trả nợ đời cho xong!"
 Vừa tuần nguyệt sáng, gương trong,
 1200 Tú Bà ghé lại thông dong dặn dò:
 "Nghề chơi cũng lắm công phu,
 "Làng chơi ta phải biết cho đủ điều."
 Nàng rằng: "Mưa gió dập dùi,
 "Liều thân thì cũng phải liều thế thôi!"
 Mụ rằng: "Ai cũng như ai,
 "Người ta ai mất tiền hoài đến đây?
 "Ở trong còn lắm điều hay,
 "Nồi đêm khếp mở, nổi ngày riêng chung.
 "Này con thuộc lấy làm lòng,
 1210 "Vành ngoài bảy chữ, vành trong tám nghề.
 "Chơi cho liễu chán, hoa chê,
 "Cho lăn lóc đá, cho mê mẩn đời.
 "Khi khóe hạnh, khi nét ngài,
 "Khi ngậm ngội nguyệt, khi cười cợt hoa.
 "Đều là nghề nghiệp trong nhà,
 "Đủ ngần ấy nét, mới là người soi."
 Gót đầu vâng dạy mấy lời,
 Dường chau nét nguyệt, dường phai vẻ hồng.
 Những nghe nói, đã thẹn thùng,
 1220 Nước đời lắm nỗi lạ lùng khát khe!
 Xót mình cửa các, buông khuê,
 Vỡ lòng, học lấy những nghề nghiệp hay!
 Khéo là mặt dạn mày dày!
 Kiếp người đã đến thế này thì thôi!
 Thương thay thân phận lạc loài!

- Dầu sao cũng ở tay người biết sao?
 Lầu xanh, mới rủ trướng đào,
 Càng treo giá ngọc, càng cao phẩm người.
 Biết bao bướm lả, ong lơi!
- 1230 Cuộc say đầy tháng, trận cười suốt đêm.
 Dập dịu lá, gió càn chim,
 Sớm đưa Tống Ngọc, tối tìm Tràng-khanh.
 Khi tỉnh rượu, lúc tàn canh,
 Giật mình, mình lại thương mình xót xa.
 Khi sao phong gấm rủ là,
 Giờ sao tan tác như hoa giữa đường?
 Mặt sao dày gió dạn sương?
 Thân sao bướm chán, ong chường bấy thân?
 Mặc người mưa Sở, mây Tần,
- 1240 Những mình, nào biết có xuân là gì!
 Đòi phen gió tựa, hoa kề,
 Nửa rên tuyết ngậm, bốn bề trắng thâu.
 Cảnh nào cảnh chẳng đeo sầu?
 Người buồn, cảnh có vui đâu bao giờ!
 Đòi phen nét vẽ, câu thơ,
 Cung cầm trong nguyệt, nước cờ dưới hoa.
 Vui là vui gượng kẻo là,
 Ai tri âm đó mặn mà với ai?
 Thờ ơ gió trúc, mưa mai,
- 1250 Ngán ngơ trăm nỗi, giùi mài một thân.
 Nỗi lòng đòi đoạn xa gần,
 Chẳng vò mà rối, chẳng râu mà đau!
 Nhớ ơn chín chữ cao sâu,
 Một ngày một ngả bóng dàu tà tà.
 Dặm ngàn, nước thăm, non xa,
 Nghĩ đâu thân phận con ra thế này?
 Sân hòe đôi chút thơ ngây,
 Trân cam, ai kẻ đỡ thay việc mình?
 Nhớ lời nguyện ước ba sinh,
- 1260 Xa xôi ai có biết tình chẳng ai?

- Khi về hỏi liễu Chương Đài,
 Cành xuân đã bẻ cho người chuyên tay?
 Tình sâu, mong trả nghĩa dày,
 Hoa kia đã chấp cây này cho chưa?
 Mới tình đôi đoạn vò tơ,
 Giác hương quan, luống lẫn mơ canh dài.
 Song sa vò võ phương trời,
 Nay hoàng hôn đã, lại mai hôn hoàng.
 Lần lần thổ bạc ác vàng,
- 1270 Xót người trong hội đoạn trường đòi con!
 Đã cho lấy chữ hồng nhan,
 Làm cho, cho hại, cho tàn, cho cân!
 Đã dày vào kiếp phong trần,
 Sao cho sỉ nhục một lần mới thôi!

XI

- Khách du bồng có một người,
 Kỳ Tâm họ Thúc, cũng nòi thư hương.
 Vốn người huyện Tích, châu Thường,
 Theo nghiêm đường mở ngôi hàng Lâm Chuy.
 Hoa khôi mộ tiếng Kiều nhi,
- 1280 Thiếp hồng tìm đến hương khuê gởi vào.
 Trưởng tố, giáp mặt hoa đào,
 Vẻ nào chẳng mặn, nét nào chẳng ưa?
 Hải đường môn môn càn tơ,
 Ngày xuân càng gió, càng mưa, càng nồng!
 Nguyệt hoa, hoa nguyệt, nào nùng,
 Đêm xuân ai dễ cảm lòng được chẳng?
 Lạ gì thanh, khí lẽ hằng,
 Một dây một buộc, ai giằng cho ra?
 Sớm đào, tối mặn, lân la,
- 1290 Trước còn trăng gió, sau ra đá vàng.
 Dịp đâu may mắn lạ đường!
 Lại vừa gặp khoảng xuân đường lại què.

Sinh càng một tỉnh mười mê,
 Ngày xuân, lấm lúc đi về với xuân.
 Khi gió gác, khi trăng sân,
 Bàu tiên chuốc rượu, cầu thần nói thơ.
 Khi hương sớm, khi trà trưa,
 Bàn vây điểm nước, đường tơ họa đào.
 Miệt mài trong cuộc truy hoan,
 1300 Càng quen thuộc nét, càng dan díu tình.
 Lạ cho cái sóng khuynh thành,
 Làm cho đổ quán, xiêu đình, như chơi.
 Thúc sinh quen thói bốc rời,
 Trăm nghìn đổ một trận cười như không!
 Mụ càng tô lục, chuốt hồng,
 Máu tham hề thấy hơi đồng thì mê.
 Dưới trăng, quyền đã gọi hè,
 Đầu tường lửa lựu lập lòe đâm bóng.
 Buồng the phải buổi thông dong,
 1310 Thang lan, rủ bức trướng hồng, tẩm hoa.
 Rõ màu trong ngọc, trắng ngà,
 Dày dày sẵn đúc một tòa thiên nhiên.
 Sinh càng tỏ nét, càng khen,
 Ngụ tình tay thảo một thiên luật Đường.
 Nàng rằng: "Vâng biết lòng chàng,
 "Lời lời châu ngọc, hàng hàng gấm thêu.
 "Hay hèn lẽ cũng nói điều,
 "Nỗi quên nghĩ một hai điều ngang ngang.
 "Lòng còn gửi áng mây vàng,
 1320 "Họa vắn, xin hãy chịu chàng hôm nay."
 Rằng: "Sao nói lạ lùng thay!
 "Cành kia chẳng phải cõi này mà ra?"
 Nàng càng ủ dột thu ba,
 Đoạn trường lúc ấy đỡ mà buồn tênh:
 "Thiếp như hoa đã lìa cành,
 "Chàng như con bướm lượn vành mà chơi.
 "Chúa xuân đành đã có nơi,

"Ngán ngày, thôi chớ dài lời mà chi!"
 Sinh rằng: "Từ thừa tương tri,
 1330 "Tám riêng, riêng những nặng vì nước non:
 "Trăm năm tính cuộc vương tròn,
 "Phải dò cho đến ngọn nguồn, lạch sông."
 Nàng rằng: "Muôn đội ơn lòng,
 "Chút e bên thú, bên lòng để đâu.
 "Bình Khang nản ná bấy lâu,
 "Yêu hoa, yêu được một màu điểm trang.
 "Rồi ra lỡ phách, phai hương,
 "Lòng thêm giữ được thường thường mãi chẳng?
 "Vả trong thêm quế, cung trăng,
 1340 "Chủ trương đã có chị Hằng ở trong.
 "Bấy lâu khăng khít dải đồng,
 "Thêm người, người cũng chia lòng riêng tây.
 "Vẻ chi chút phận bèo mây,
 "Làm cho bể ái, khi đầy khi vơi.
 "Trăm điều ngang giữa vì tôi,
 "Thân sau ai chịu tội trời ấy cho?
 "Như chàng có vừng tay co,
 "Mười phân cũng đắp điểm cho một vài.
 "Thế trong dầu lớn hơn ngoài,
 1350 "Trước hàm sư tử gừ người đằng la.
 "Cúi đầu luôn xuống mái nhà,
 "Giám chua lại tội bằng ba lửa nòng.
 "Ở trên còn có nhà thông,
 "Lòng trên trông xuống, biết lòng có thương?
 "Xá chi liễu ngõ, hoa tường,
 "Lầu xanh, lại bỏ ra phường lầu xanh!
 "Lại càng dơ dáng đại hình,
 "Đành thân phận thiếp, nghĩ danh giá chàng.
 "Thương sao cho vẹn thì thương,
 1360 "Tính sao cho vẹn mọi đường thì vãng."
 Sinh rằng: "Hay nói đề chừng,
 "Lòng đây, lòng đấy, chưa từng hay sao?"

- "Đường xa chớ ngại Ngô, Lào,
 "Trăm điều hãy cứ trông vào một ta.
 "Đã gần chi có đường xa,
 "Đá vàng cũng quyết, phong ba cũng liều."
 Cùng nhau cần dặn đến điều,
 Chỉ non, thề bẻ, nặng gieo đến lời.
 Ni non đêm ngắn tình dài,
 1370 Ngoài hiên thỏ đã non đoài ngậm gương.
 Mượn điều trúc viện thừa lương,
 Rước về hãy tạm giấu nàng một nơi.
 Chiến, hòa, sắp sẵn hai bài,
 Cây người thầy thợ, mượn người dò la.
 Bán tin đến mục Tú Bà,
 Thua cơ, mục cũng câu hòa, dám sao.
 Rõ ràng của dẫn, tay trao,
 Hoàn lương một thiệp, thân vào cửa công.
 Công tư đôi lẽ đều xong,
 1380 Gót tiên phút đã thoát vòng trần ai.
 Một nhà sum họp trúc mai,
 Càng sâu nghĩa bể, càng dài tình sông.
 Hương càng đượm, lửa càng nồng,
 Càng xôi vẻ ngọc, càng lòng màu sen.

XII

- Nửa năm hơi tiếng vừa quen,
 Sân ngô cành biếc đã chen lá vàng.
 Giậu thu vừa nảy giò sương,
 Gối yên đã thấy xuân đường đến nơi.
 Phong lôi nổi trận bời bời,
 1390 Nặng lời e ấp, tính bài phân chia.
 Quyết ngay biện bạch một bề,
 Dạy cho má phấn lại về lầu xanh.
 Thấy lời nghiêm huấn rành rành,
 Đánh liều sinh mới lấy tình nài kêu.

- Rằng: "Con biết tội đã nhiều,
 "Dầu rằng sám sét, búa rìu cũng cam.
 "Trót vì tay đã nhúng chàm,
 "Đại rồi còn biết khôn làm sao đây!
 "Cùng nhau vả tiếng một ngày,
 1400 "Ôm cầm ai nữ đứt dây cho đành?
 "Lượng trên quyết chẳng thương tình,
 "Bạc đen, thôi có tiếc mình làm chi!"
 Thấy lời sắt đá tri tri,
 Sốt gan, ông mới cáo quì cửa công.
 Đất bằng nổi sóng ùng ùng,
 Phủ đường sai lá phiếu hồng thôi tra.
 Cùng nhau theo gót sai nha,
 Song song vào trước sân hoa, lạy quì.
 Trông lên mặt sắt đen sì,
 1410 Lập nghiêm trước đã, ra uy nặng lời:
 "Gã kia đại nét chơi bời,
 "Mà con người thế là người đong đưa.
 "Tuồng gì hoa thải, hương thừa,
 "Mượn màu son phấn đánh lừa con đen!
 "Suy trong tình trạng bên nguyên,
 "Bề nào thì cũng chưa yên bề nào.
 "Phép công chiếu án luận vào,
 "Có hai đường ấy, tính sao mặc mình.
 "Một là cứ phép gia hình,
 1420 "Một là lại cứ lầu xanh phó vè!"
 Nàng rằng: "Đã quyết một bề,
 "Nhện này vương lấy tơ kia mấy lần!
 "Đục trong thân cũng là thân,
 "Yếu thơ, vâng chịu trước sân lôi đình."
 Dạy rằng: "Cứ phép gia hình!"
 Ba cây chập lại một cành mẫu đơn.
 Phận đàn chi dám kêu oan,
 Đào hoen quyền má, liễu tan tác mày.
 Một sân làm cát đã đầy,

- 1430 *Giương lò nước thủy, mai gầy vóc sương.
Nghĩ tình chàng Thúc mà thương,
Nẻo xa trông thấy lòng càng xót xa.
Khóc rằng: "Oan khóc vì ta!
"Có nghe lời trước, chớ đà lụy sau.
"Cạn lòng, chẳng biết nghĩ sâu,
"Để ai trắng túi, hoa sầu vì ai?"
Phủ đường nghe thoảng vào tai,
Động lòng lại gạn đến lời riêng tây.
Sụt sùi chàng mới thưa ngay,*
- 1440 *Đầu đuôi kể lại sự ngày cầu thân:
"Nàng đà tính trước xa gần,
"Từ xưa nàng đã biết thân có rày!
"Tại tôi húng lẩy một tay,
"Để nàng cho đến nỗi này vì tôi!"
Nghe lời nói cũng thương lời,
Dẹp uy mới dạy mở bài giải vi.
Rằng: "Nhu hấn có thể thì,
"Trắng hoa, song cũng thị phi biết điều!"
Sinh rằng: "Chút phận bọt bèo,*
- 1450 *"Theo đòi và cũng ít nhiều bút nghiên."
Cười rằng: "Đã thế thì nên!
"Mộc già hãy thử một thiên trình nghề."
Nàng vâng cất bút tay đề,
Tiên hoa trình trước án phê, xem tường.
Khen rằng: "Giả lợp Thịnh Đường,
"Tài này sắc ấy nghìn vàng chưa cân!
"Thật là tài tử giai nhân,
"Châu Trần còn có Châu Trần nào hơn?
"Thôi đừng rước dữ, cuu hờn,*
- 1460 *"Làm chi lỡ nhịp cho dòn ngang cung?
"Đã đưa đến trước cửa công,
"Ngoài thì là lý, song trong là tình.
"Dâu con trong đạo gia đình,
"Thôi thì đẹp nỗi bất bình là xong!"*

- Kíp truyền sắm sửa lễ công,
Kiệu hoa cát gió, đuốc hồng điểm sao.
Bày hàng cổ xúy xôn xao,
Song song đưa tới trường đào sánh đôi.
Thương vì hạnh, trọng vì tài,*
- 1470 *Thúc ông thôi cũng đẹp lời phong ba.
Huệ lan sực nức một nhà,
Từng cay đắng lại mặn mà hơn xưa.*

XIII

- Mãng vui rượu sớm, cờ trưa,
Đào đà phai thắm, sen vừa nảy xanh.
Trướng hồ vắng vẻ đêm thanh,
E tình, nàng mới bày tình riêng chung:
"Phận bỏ từ vẹn chữ tòng,
"Đổi thay nhận yến đã hồng đầy niên.
"Tin nhà ngày một vắng tin,*
- 1480 *"Mặn tình cát lữ, lạt tình tao khang.
"Nghĩ ra thật cũng nên đường,
"Tăm hơi, ai kẻ giữ giàng cho ta?
"Trộm nghe kẻ lớn trong nhà,
"Ở vào khuôn phép, nói ra mối giường.
"E thay những dạ phi thường,
"Để dò rốn biển, khôn lường đáy sông!
"Mà ta suốt một năm ròng,
"Thế nào cũng chẳng giấu xong được nào.
"Bấy chầy chưa tỏ tiêu hao,*
- 1490 *"Hoặc là trong có làm sao chẳng là?
"Xin chàng liệu kịp lại nhà,
"Trước người đẹp ý, sau ta biết tình.
"Đêm ngày giữ mực giấu quanh,
"Rày lần, mai lửa, như hình chưa thông!"
Nghe lời khuyên nhủ thông dong,
Đành lòng sinh mới quyết lòng hồi trang.*

Rạng ra gửi đến xuân đường,
 Thúc ông cũng rội giục chàng ninh gia.
 Tiễn đưa một chén quan hà,
 1500 Xuân đình thoát đã dạo ra Cao Đình.
 Sóng Tần một giải xanh xanh,
 Lôi thôi bờ liễu mấy cành Dương Quan.
 Cầm tay dài ngắn thở than,
 Chia phôi ngừng chén, hợp tan nghẹn lời.
 Nàng rằng: "Non nước xa khơi,
 "Sao cho trong ấm, thì ngoài mới êm.
 "Để lòa yếm thắm, tròn kim,
 "Làm chi bụng mắt bắt chim khó lòng!
 "Đôi ta chút nghĩa đèo bông,
 1510 "Đến nhà, trước liệu nói sông cho mình.
 "Dầu khi sóng gió bất tình,
 "Lớn ra uy lớn, tôi đành phận tôi.
 "Hơn điều giấu ngược, giấu xuôi,
 "Lại mang những việc tày trời đến sau.
 "Thương nhau xin nhớ lời nhau,
 "Năm chầy cũng chẳng đi đâu mà chầy!
 "Chén đưa nhớ bữa hôm nay,
 "Chén mừng xin đợi ngày này năm sau."
 Người lên ngựa, kẻ chia bào,
 1520 Rừng phong, thu đã nhuộm màu quan san.
 Dặm hồng bụi cuốn chinh an,
 Trông người đã khuất mấy ngàn dâu xanh.
 Người về chiếc bóng năm canh,
 Kẻ đi muôn dặm một mình xa xôi.
 Vàng trắng ai xẻ làm đôi?
 Nửa in gối chiếc, nửa soi dặm trường.

XIV

Kẻ chi những nỗi dọc đường,
 Buồng trong, này nỗi chủ trương ở nhà:

Vốn dòng họ Hoạn danh gia,
 1530 Con quan Lại bộ tên là Hoạn Thư.
 Duyên Đàng thuận nẻo gió đưa,
 Cùng chàng kết tóc, xe tơ những ngày.
 Ở ăn thì nét cũng hay,
 Nói điều ràng buộc, thì tay cũng già.
 Từ nghe vườn mới thêm hoa,
 Miệng người đã lăm, tin nhà thì không.
 Lửa tâm càng giập, càng nồng,
 Trách người đen bạc ra lòng trắng hoa.
 "Vi bằng thú thật cùng ta,
 1540 "Cũng dong kẻ dưới mới là lượng trên.
 "Đại chi chẳng giữ lấy nền,
 "Tốt chi mà rước tiếng ghen vào mình?
 "Lại còn bụng bí giấu quanh,
 "Làm chi những thói trẻ ranh nực cười!
 "Tính rằng cách mặt, khuất lời,
 "Giấu ta, ta cũng liệu bài giấu cho.
 "Lo gì việc ấy mà lo,
 "Kiến trong miệng chén có bò đi đâu?
 "Làm cho nhìn chẳng được nhau,
 1550 "Làm cho đầy đọa cát đầu chẳng lên!
 "Làm cho trông thấy nhỡ tiền,
 "Cho người thăm ván, bán thuyền, biết tay!"
 Nỗi lòng kín chẳng ai hay,
 Ngoài tai để mặc gió bay mái ngoài.
 Tuần sau bỗng thấy hai người,
 Mách tin, ý cũng liệu bài tâng công.
 Tiểu thư nổi giận ùng ùng:
 "Góm tay thêu dệt ra lòng treu người!
 "Chồng tao nào phải như ai,
 1560 "Điều này hãn miệng những người thị phi!"
 Vội vàng xuống lệnh ra uy,
 Đưa thì vả miệng, đưa thì bẻ răng.
 Trong ngoài kín mít như bưng,

Nào ai còn dám nói năng một lời!
 Buông đào khuya sớm thành thời,
 Ra vào một mực nói cười như không.
 Đêm ngày lòng những giận lòng,
 Sinh đờ về đến lầu hồng, xuống yên.
 Lời tan hợp, nổi hàn huyền,
 1570 Chử tình càng mặn, chử duyên càng nồng.
 Tẩy trần vui chén thông dong,
 Nổi lòng, ai ở trong lòng mà ra?
 Chàng về xem ý tứ nhà,
 Sự mình cũng rấp lân la giải bày.
 Máy phen cười nói tình say,
 Tóc tơ bất động mây may sự tình.
 Nghĩ: "Đà bung kín miệng bình,
 "Nào ai có khẩu mà mình lại xưng?"
 Những là e ấp dùng dằng,
 1580 Rút dây sợ nữa động rừng, lại thôi.
 Có khi vui chuyện mua cười,
 Tiểu thư lại giờ những lời đầu đầu.
 Rằng: "Trong ngọc đá vàng thau,
 "Mười phần ta đã tin nhau cả mười.
 "Khen cho những miệng đông dài,
 "Bước ong lại đặt những lời nọ kia.
 "Thiếp âu vụng, chẳng hay suy,
 "Đã dơ bụng nghĩ, lại bìa miệng cười!"
 Thấy lời thủng thỉnh như chơi,
 1590 Thuận lời, chàng cũng nói xuôi đỡ đòn.
 Những là cười phẩn, cợt son,
 Đền khuya chung bóng, trăng tròn sánh vai.
 Thú quê thuần hức bén mùi,
 Giếng vàng đã rụng một vài lá ngô.
 Chạnh niềm nhớ cảnh giang hồ,
 Một niềm quan tái, mấy mùa gió trắng.
 Tình riêng chưa dám rỉ răng,
 Tiểu thư trước đã liệu chừng nhủ qua:

"Cách năm, mây bạc xa xa,
 1600 "Lâm Chuy cũng phải tỉnh mà thần hôn."
 Được lời như cời tác son,
 Vó câu thẳng ruổi nước non quê người.
 Long lanh đáy nước in trời,
 Thành xây khói biếc, non phơi bóng vàng.
 Roi câu vừa gióng dặm trường,
 Xe hương nàng cũng thuận đường qui ninh.
 Thừa nhà huyền hết mọi tình,
 Nổi chàng ở bạc, nổi mình chịu đen.
 Nghĩ rằng: "Ngựa ghẻ, hờn ghen,
 1610 "Xấu chàng mà có ai khen chi mình!
 "VẬY nên gánh mặt làm thình,
 "Muru cao vốn đã rấp ranh những ngày.
 "Lâm Chuy đường bộ thàng chầy,
 "Mà đường hải đạo sang ngay thì gần.
 "Dọn thuyền lựa mặt gia nhân,
 "Hãy đem dây xích buộc chân nàng về.
 "Làm cho, cho mệt, cho mê,
 "Làm cho đau đớn, ê chề, cho coi!
 "Trước cho bỏ ghét những người,
 1620 "Sau cho để một trò cười về sau!
 Phu nhân khen chước rất mầu.
 Chiều con, mới dạy mặc dầu ra tay.
 Sửa sang buồm gió, lèo mây,
 Khuyển, Ung lại lựa một bày côn quang.
 Dẫn dò hết các mọi đường,
 Thuận phong một lá, vượt sang bên Tề.

XV

Nàng từ chiếc bóng song the,
 Đường kia nổi nọ như chia mối sầu.
 "Bóng dàu đã xế ngang đầu,
 1630 "Biết đâu ám lạnh, biết đâu ngọt bùi.

"Tóc thê đã chấm ngang vai,
 "Nào lời non nước, nào lời sắt son.
 "Sấn bìm chút phận cón con,
 "Khuôn duyên biết có vuông tròn cho chăng?
 "Thân sao nhiều nổi bất bằng,
 "Liều như cung Quảng ở Hằng, nghĩ nau!"
 Đêm thu gió lọt song đào,
 Nửa vành trăng khuyết, ba sao giữa trời.
 Nén hương đến trước thiên đài,
 1640 Nổi lòng khấn chứa cặn lời vân vân...
 Dưới hoa dấy lũ ác nhân,
 Âm âm khóc quý, kinh thân, mọc ra.
 Đầy sân gương tuốt sáng lò,
 Thắt kinh nàng chưa biết là làm sao.
 Thuốc mê đâu đã tưới vào,
 Mơ màng như giấc chiêm bao biết gì!
 Vực ngay lên ngựa tức thì,
 Phòng đào, viện sách, bốn bề lửa dong:
 Sấn thầy vô chủ bên sông,
 1650 Đem vào để đổ lặn sông ai hay.
 Tôi đòi phách lạc, hồn bay,
 Pha càn bụi cỏ, gốc cây, ẩn mình.
 Thúc ông nhà cũng gần quanh,
 Chợt trông ngọn lửa, thắt kinh rụng rời.
 Tớ thấy chạy thẳng đến nơi,
 Tôi bời tưới lửa tìm người lao xao.
 Gió cao, ngọn lửa càng cao,
 Tôi đòi tìm đủ, nàng nào thấy đâu!
 Hót hơ, hót hỡi, nhìn nhau,
 1660 Giếng sâu, bụi rậm, trước sau tìm quàng;
 Chạy vào chốn cũ phòng hương,
 Trong tro, thấy một đống xương cháy tàn,
 Ngay tình, ai biết mưu gian,
 Hẳn nàng, thôi lại còn bàn rằng ai!
 Thúc ông sục sùi ngắn dài,

Nghĩ con vắng vẻ, thương người nét na.
 Di hài nhặt sắp về nhà,
 Nào là khâm liệm, nào là tang trai.
 Lễ thường đã đủ một hai,
 1670 Lục trình chàng cũng đến nơi bấy giờ.
 Bước vào chốn cũ lầu thư,
 Tro than một đống, nắng mưa bốn tường.
 Sang nhà cha, tới trung đường,
 Linh sàng, bài vị, thờ nàng ở trên.
 Hỡi ôi! nói hết sự duyên,
 Tơ tình đứt ruột, lửa phiền cháy gan.
 Gieo mình vật vữa, khóc than:
 "Con người thế ấy, thác oan thế này!
 "Chắc rằng mai trúc lại vầy,
 1680 "Ai hay vĩnh quyết là ngày đưa nhau!"
 Thương càng nghĩ, nghĩ càng đau,
 Dễ ai rắp thăm, quạt sậu cho khuấy.
 Gần miền nghe có một thầy.
 Phi phù trị quỷ, cao tay thông huyền.
 Trên tam đảo, dưới cữu tuyền,
 Tìm đâu thì cũng biết tin rõ ràng.
 Sấm sanh lẽ vật rước sang,
 Xin tìm cho thấy mặt nàng hỏi han.
 Đạo nhân phục trước tinh bàn,
 1690 Xuất thần giây phút chưa tàn nén hương.
 Trở về mình bạch nói tường:
 "Mặt nàng chẳng thấy, việc nàng đã tra:
 "Người này nặng kiếp oan gia,
 "Còn nhiều nợ lắm, sao đà thác cho!
 "Mệnh cung đang mắc nạn to,
 "Một năm nữa mới thăm dò được tin.
 "Hai bên giáp mặt chiến chiến,
 "Muốn nhìn mà chẳng được nhìn lạ thay!"
 Nghe lời nói, lạ đường này!
 1700 Sự nàng đã thế, lời thầy dám tin?

Chẳng qua đồng cốt quàng xiên,
 Người đâu mà lại thấy trên cõi trần?
 Tiếc hoa, những ngậm ngùi xuân,
 Thân này để lại mấy lần gặp tiên!
 Nước trôi hoa rụng đã yên,
 Hay đâu địa ngục ở miền nhân gian!

XVI

Khuyển, Ưng đã đắp muro gian,
 Vực nàng đưa xuống để an dưới thuyền.
 Buồm cao, lèo thẳng cánh suyền,
 1710 Đè chừng huyện Tích, băng miền vượt sang.
 Dỡ đồ, lên trước sảnh đường,
 Khuyển, Ưng, hai đứa nộp nàng dâng công.
 Vực nàng tạm xuống môn phòng,
 Hãy còn thêm thiệp giặc nồng chưa phai.
 Hoàng lương chợt tỉnh hồn mai,
 Cửa nhà đâu mát, lâu đài nào đây?
 Bàn hoàng giờ tỉnh, giờ say,
 Sảnh đường mảng tiếng đòi ngay lên hầu.
 A hoàn liền xuống giục mau,
 1720 Hãi hùng nàng mới theo sau một người.
 Ngược trông tòa rộng, dãy dài,
 "Thiên quan Chủng tế" có bài treo trên.
 Ban ngày, sáp thấp hai bên,
 Giữa giường thất bảo, ngòai trên một bà.
 Gạn gừng ngọn hỏi, ngành tra,
 Sự mình, nàng đã cứ mà gửi thưa.
 Bất tình nổi trận mây mưa,
 Dứt rằng: "Những giống bờ thờ quen thân!
 "Con này chẳng phải thiện nhân,
 1730 "Chẳng màu trốn chúa, thì quân lộn chồng.
 "Ra tuồng mèo má, gà đồng,
 "Ra tuồng lúng túng chẳng xong bề nào.

"Đã đem mình bán cửa tao,
 "Lại còn khùng khinh làm cao thế này!
 "Nào là gia pháp nọ bay!
 "Hãy cho ba chục, biết tay một lần!"
 A hoàn trên dưới dạ rân,
 Dẫu rằng trăm miệng khôn phân lẽ nào!
 Trúc côn ra sức đập vào,
 1740 Thịch nào chẳng nát, gan nào chẳng khinh!
 Xót thay đào lý một cành,
 Một phen mưa gió tan tành một phen!
 Hoa nô, truyền dạy đổi tên,
 Buồng the, dạy ép vào phiên thị tì.
 Ra vào theo lũ thanh y,
 Dãi dầu tóc rối, da chì quần bao!
 Quản gia có một mục nào,
 Thấy người, thấy nét, ra vào mà thương.
 Khi chèo chén, khi thuốc thang,
 1750 Dem lời phương tiện mở đường hiếu sinh.
 Dạy rằng: "May rủi đã đành,
 "Liễu bề mình giữ lấy mình cho hay.
 "Cũng là oan nghiệp chi đây,
 "Sa cơ mới đến thế này, chẳng dưng.
 "Ở đây tai vách mạch rừng,
 "Thấy ai người cũ cũng đừng nhìn chi.
 "Kẻ khi sấm sét bất kỳ,
 "Con ong, cái kiến, kêu gì được oan!"
 Nàng càng giọt ngọc như chan,
 1760 Nổi lòng luống những bàn hoàn niêm tây.
 "Phong trần kiếp đã chịu đầy,
 "Lâm than, lại có thứ này bằng hai!
 "Phận sao bạc chẳng vừa thôi?
 "Khăng khăng buộc mãi lấy người hồng nhan!
 "Đã đành túc trái tiền oan,
 "Cũng liễu ngọc nát, hoa tàn, mà chi!"
 Những là nương nấu qua thì,

- Tiểu thư phải buổi mới về ninh gia.
 Mẹ con trò chuyện lân la,
 1770 Phu nhân mới gọi nàng ra dạy lời:
 "Tiểu thư, dưới trướng thiếu người,
 "Cho về bên ấy, theo đòi lâu trang."
 Lĩnh lời, nàng mới theo sang,
 Biết đâu địa ngục, thiên đường là đâu?
 Sớm khuya khăn mặt, lược đầu,
 Phận con hầu, giữ con hầu, dám sai!
 Phải đêm êm ả chiều trôi,
 Trúc tơ, hỏi đến nghề chơi mọi ngày.
 Lĩnh lời, nàng mới lựa dây,
 1780 Nĩ non thánh thót, dễ say lòng người.
 Tiểu thư xem cũng thương tài,
 Khuôn uy dường cũng bớt vài bốn phân.
 Cửa người, đày đọa chút thân,
 Sớm năn nỉ bóng, đêm ngơ ngẩn lòng.
 Lâm Chuy chút nghĩa đèo bông,
 Nước non để chữ trương phùng kiếp sau!
 Bốn phương mây trắng một màu,
 Trông vời cổ quốc, biết đâu là nhà?
 Lần lần tháng trọn ngày qua,
 1790 Nỗi gần nào biết đường xa thế này.

XVII

Lâm Chuy từ thuở yên bay,
 Buồng không, thương kẻ tháng ngày chiếc thân.
 Mây xanh, trắng mới in ngần,
 Phấn thừa, hương cũ, bội phần xót xa.
 Sen tàn, cúc lại nở hoa,
 Sầu dài, ngày ngắn, đông đà sang xuân.
 Tìm đâu cho thấy cổ nhân?
 Lấy câu vận mệnh khuây dần nhớ thương.
 Trạnh niêm nhớ cảnh gia hương,

- 1800 Nhớ quê, chàng lại tìm đường thăm quê.
 Tiểu thư đón cửa đã dễ.
 Hàn huyền vừa cạn mọi bề gần xa.
 Nhà hương cao cuốn bức là,
 Buồng trong, truyền gọi nàng ra lay mằng.
 Bước ra một bước, một ngừng,
 Trông xa, nàng đã tỏ chừng néo xa:
 "Phải rằng nắng quáng, đèn lòà,
 "Rõ ràng ngòi đó chẳng là Thúc sinh?
 "Bây giờ, tình mới tỏ tình,
 1810 "Thôi thôi đã mắc vào vành, chẳng sai!
 "Chước đâu, có chước lạ đời!
 "Người đâu mà lại có người tinh ma!
 "Rõ ràng thật lừa đôi ta,
 "Làm cho con ở, chúa nhà, đôi nơi!
 "Bề ngoài thon thót nói cười,
 "Mà trong nham hiểm, giết người không dao.
 "Bây giờ đất thấp, trời cao,
 "Ăn làm sao, nói làm sao bây giờ?"
 Càng trông mặt, càng ngẩn ngơ,
 1820 Ruột tầm đòi đoạn như tơ rối bời.
 Sợ uy dám chẳng vâng lời,
 Cúi đầu nép xuống sân mai một chiều.
 Sinh đà phách lạc, hồn xiêu:
 "Thương ôi! chẳng phải nàng Kiều ở đây?
 "Nhân làm sao đến thế này?
 "Thôi thôi ta đã mắc tay ai rồi!"
 Sợ quen, dám hở ra lời,
 Khôn ngăn giọt ngọc, sụt sùi nhỏ sa.
 Tiểu thư trông mặt hỏi tra:
 1830 "Mới về có việc chi mà động dong?"
 Sinh rằng: "Hiếu phục vừa xong,
 "Suy lòng trắc dĩ, đau lòng chung thiên!"
 Khen rằng: "Hiếu tử đã nên!
 "Tẩy trần, mượn chén giải phiền đêm thu."

- Vợ chồng chén tạc, chén thù,
 Bắt nàng đứng chực trì hồ hai nơi,
 Bắt khoan, bắt nhất, đến lời,
 Bắt quì tận mặt, bắt mời tận tay.
 Sinh càng như đại, như ngậy,
 1840 Giọt dài, giọt ngắn, chén đầy, chén voi.
 Ngánh đi, chợt nói, chợt cười,
 Cáo say, chàng đã giạm bài láng ra.
 Tiểu thư vội thét: "Con Hoa!
 "Khuyên chàng chẳng cạn thì ta có đòn!"
 Sinh càng nát ruột, tan hồn,
 Chén mời, phải ngậm bồ hòn, ráo ngay!
 Tiểu thư cười nói tình say,
 Chừa xong cuộc rượu, lại bày trò chơi.
 Rằng: "Hoa nô đủ mọi tài,
 1850 "Bản đàn thử giao một bài chàng nghe!"
 Nàng đà tán hoán, tề mê
 Vâng lời, ra trước bình the, vắn đàn.
 Bón dây như khóc, như than,
 Khiến người trên tiệc cũng tan nát lòng!
 Cũng trong một tiếng tơ đồng,
 Người ngoài cười nụ, người trong khóc thầm.
 Giọt châu lã chã khôn cầm,
 Cúi đầu, chàng những gạt thâm giọt sương.
 Tiểu thư lại thét lấy nàng:
 1860 "Cuộc vui, gảy khúc đoạ tràng ấy chi?
 "Sao chẳng biết ý tứ gì?
 "Cho chàng buồn bã, tội thì tại ngươi!"
 Sinh càng thảm thiết bồi hồi,
 Vội vàng gượng nói, gượng cười cho qua.
 Giọt rông canh đã điếm ba,
 Tiểu thư nhìn mặt, dường đã cam tâm.
 Lòng riêng tập tễnh mừng thầm:
 "Vui này đã bỏ đau ngậm xưa nay!"
 Sinh thì gan héo, ruột đầy,

- 1870 Nổi lòng, càng nghĩ càng cay đắng lòng.
 Người vào chung gối loan phòng,
 Nàng ra tựa bóng đèn giong canh dài.
 Bây giờ mới rõ tâm hơi,
 "Máu ghen, đâu có lạ đời nhà ghen!
 "Chước đâu rẽ thúi, chia yên!
 "Ai ra đường nấy, ai nhìn được ai.
 "Bây giờ một vực, một trời,
 "Hết điều khinh trọng, hết lời thị phi.
 "Nhẹ như hắc, nặng như chì,
 1880 "Gỡ cho ra nữa, còn gì là duyên!
 "Lỡ làng chút phận thuyền quyên,
 "Bể sâu, sóng cả, có tuyền được vay?"
 Một mình âm ý đêm châu,
 Đĩa dầu voi, nước mắt đầy năm canh.

XVIII

- Sớm khuya hầu hạ đài doanh,
 Tiểu thư chạm mặt, đề tình hỏi tra.
 Lựa lời, nàng mới thưa qua:
 "Phải khi mình lại xót xa nỗi mình."
 Tiểu thư hỏi lại Thúc sinh:
 1890 "Cây chàng tra lấy thực tình cho nao!"
 Sinh đà rút ruột như bào,
 Nói ra chẳng tiện, trông vào chẳng đàng!
 Những e lại lụy đến nàng,
 Đánh liều mới sẽ lựa đường hỏi tra.
 Cúi đầu quì trước sân hoa,
 Thân cung nàng mới dâng qua một tờ.
 Diện tiền trình với tiểu thư,
 Thoắt xem dường có ngán ngơ chút tình.
 Liền tay trao lại Thúc sinh,
 1900 Rằng: "Tài nên trọng, mà tình nên thương!
 "Vi chẳng có số giàu sang,

- "Giá này dẫu đúc nhà vàng cũng nên!
 "Bể trần, chìm nổi thuyền quyên,
 "Hữu tài, thương nổi vô duyên, lạ đời!"
 Sinh rằng: "Thật có như lời,
 "Hồng nhan bạc mệnh, một người nào vay!
 "Nghìn xưa âu cũng thế này,
 "Từ bi âu liệu bớt tay mới vừa."
 Tiểu thư rằng: "Ý trong tờ,
 1910 "Rắp đem mệnh bạc, xin nhờ cửa Không.
 "Thôi thì thôi, cũng chiều lòng,
 "Cũng cho nghĩ nghị trong vòng bước ra.
 "Sẵn Quan âm các vườn ta,
 "Có cây trăm thược, có hoa bốn mùa.
 "Có cỏ thụ, có sơn hồ,
 "Cho nàng ra đó giữ chùa tụng kinh."
 Tâng tâng, trời mới bình minh,
 Hương hoa, ngũ cúng, sắm sanh lễ thường.
 Đưa nàng đến trước Phật đường,
 1920 Tam qui, ngũ giới, cho nàng xuất gia.
 Áo xanh đổi lấy cà sa,
 Pháp danh lại đổi tên ra Trạc Tuyên.
 Sớm khuya tính đủ dầu đèn,
 Xuân, Thu, cắt sẵn hai tên hương trà.
 Nàng từ lánh gót vườn hoa,
 Đường gần rừng tía, đường xa bụi hồng.
 Nhân duyên đâu lại còn mong?
 Khỏi điều thẹn phẫn, tui hồng thì thôi.
 Phật tiền thăm lấp sâu vùi,
 1930 Ngày phò thủ tự, đêm nhồi tâm hương.
 Cho hay giọt nước cành dương,
 Lửa lòng tưới tắt mọi đường trần duyên.
 Nâu sòng từ trở màu thuyền,
 Sân thu trắng đã vài phen đứng đầu,
 Quan phòng, then nhật, lưới mau,
 Nói lời trước mặt, rơi châu vắng người.

- Gác kinh, viện sách, đôi nơi,
 Trong gang tấc, lại gấp mười quan san.
 Những là ngậm thở, nuốt than,
 1940 Tiểu thư phải buổi vấn an về nhà.
 Thừa cơ, Sinh mới lên ra,
 Xăm xăm đến mé vườn hoa với nàng.
 Sụt sùi, dờ nổi đoạn tràng,
 Giọt châu tâm tã dầm tràng áo xanh.
 "Đã cam chịu bạc với tình,
 "Chúa xuân để tội một mình cho hoa.
 "Thấp cơ, thua trí đàn bà,
 "Trông vào đau ruột, nói ra ngại lời.
 "Vì ta cho lụy đến người,
 1950 "Cát làm ngọc trắng, thiết đời xuân xanh!
 "Quản chi lên thác, xuống ghềnh,
 "Cũng toan sống thác với tình cho xong.
 "Tông đường, chút chừa cam lòng,
 "Nghiến răng bẻ một chữ đồng làm hai.
 "Thẹn mình đá nát, vàng phai,
 "Trăm thân, để chuộc một lời được sao?"
 Nàng rằng: "Chiếc bách song đào,
 "Nổi chìm, cũng mặc lúc nào rui may.
 "Chút thân quần quai vũng lầy,
 1960 "Sống thừa, còn tưởng đến rày nữa sao?
 "Cũng liều một giọt mưa đào,
 "Mà cho thiên hạ trông vào cũng hay!
 "Xót vì cầm đã bén dây,
 "Chẳng trăm năm, cũng một ngày duyên ta.
 "Liệu bài mở cửa cho ra,
 "Áy là tình nặng, áy là ân sâu!"
 Sinh rằng: "Riêng tưởng bấy lâu,
 "Lòng người nham hiểm, biết đâu mà lường.
 "Nữa khi giống tổ phũ phàng,
 1970 "Thiết riêng đây, cũng lại càng cực đây.
 "Liệu mà xa chạy cao bay,

"Ái ân ta có ngân này mà thôi!
 "Bây giờ kẻ ngược, người xuôi,
 "Biết bao giờ lại nói lời nước non?
 "Dẫu rằng sông cạn, đá mòn,
 "Con tằm đến thác cũng còn vương tơ!"
 Cùng nhau kể kể sau xưa,
 Nói rồi lại nói, lời chưa hết lời.
 Mặt trông, tay chẳng nở rời,
 1980 Hoa tì đã động tiếng người nẻo xa.
 Nhận ngừng, nuốt tụi, đứng ra,
 Tiểu thư đâu đã rẽ hoa bước vào.
 Cười cười nói nói ngọt ngào,
 Hỏi chàng mới ở chốn nào lại chơi?
 Dối quanh, sinh mới liệu lời:
 "Tìm hoa quá bước, xem người viết kinh."
 Khen rằng: "Bút pháp đã tinh,
 "So vào với thiếp Lan đình nào thua!
 "Tiếc thay lưu lạc giang hồ,
 1990 "Nghìn vàng thật cũng nên mua lấy tài!"
 Thuyền trà cạn nước hồng mai,
 Thông dong nói gót thư trai cùng về.
 Nàng càng e lệ ủ ê,
 Rỉ tai, hỏi lại Hoa tì trước sau.
 Hoa rằng: "Bà đến đã lâu,
 "Dón chùng đứng nắp độ đâu nửa giờ.
 "Rành rành kẻ tóc chân tơ,
 "Mấy lời nghe hết, đã dư tỏ tường.
 "Bao nhiêu đoạn khổ, tình thương:
 2000 "Nỗi ông vất vả, nỗi nàng thở than.
 "Dặn tôi đứng lại một bên,
 "Chán tai rồi mới bước lên trên lầu."
 Nghe thôi kinh hãi xiết đầu,
 "Đàn bà thế ấy, thấy âu một người!
 "Áy mới gan! áy mới tài!
 "Nghĩ càng thêm nỗi sồn gai rụng rời!

"Người đâu sâu sắc nước đời,
 "Mà chàng Thúc phải ra người bó tay!
 "Thực tang, bắt được đường này,
 2010 "Máu ghen, ai cũng chau mày nghiêng răng.
 "Thế mà im chẳng đãi đàng,
 "Chào mời vui vẻ, nói năng dịu dàng!
 "Giận dẫu ra dạ thế thường,
 "Cười dẫu mới thực khôn lường hiểm sâu.
 "Thân ta, ta phải lo âu,
 "Miệng hùm, nọc rắn, ở đâu chốn này!
 "Vi chẳng chấp cánh cao bay,
 "Trèo cây lâu cũng có ngày bẻ hoa.
 "Phận bèo bao quản nước sa,
 2020 "Lệnh đênh đâu nữa cũng là lệnh đênh.
 "Chín e què khách một mình,
 "Tay không chưa dễ tìm vành ám no!"
 Nghĩ đi, nghĩ lại quanh co,
 Phạt tiền, sẵn có mọi đồ kim ngân.
 Bên mình giắt để hộ thân,
 Làn nghe canh đã một phần trống ba.
 Cát mình qua ngọn tường hoa.
 Làn đường theo bóng trăng tà về tây.

XVIII

Mặt mù dậm cát đời cây,
 2030 Tiếng gà điểm nguyệt, dẫu giày cầu sương.
 Canh khuya thân gái dậm trường,
 Phần e đường sá, phần thương dài dẫu!
 Trời đông vừa rặng ngàn dâu,
 Bơ vơ nào đã biết đâu là nhà.
 Chùa đâu trông thấy nẻo xa,
 Rành rành "Chiêu Âm Am" ba chữ bài.
 Xăm xăm gõ mái cửa ngoài,
 Trụ trì nghe tiếng rước mời vào trong.

- Thấy màu ăn mặc nâu sồng,
 2040 Giác Duyên sư trưởng lành lòng liền thương.
 Gạn gùng ngành ngọn cho tường,
 Lạ lòng, nàng hãy tìm đường nói quanh:
 "Tiểu thiên quê ở Bắc Kinh,
 "Qui sư, qui Phật, tu hành bấy lâu.
 "Bản sư rồi cũng đến sau,
 "Dạy đưa pháp bảo sang hầu sư huynh."
 Rày vâng diện hiến rành rành,
 Chuông vàng khánh bạc bên mình giờ ra.
 Xem qua sư mới dạy qua:
 2050 "Phải nơi Hằng Thủy là ta hậu tình.
 "Chín e đường sá một mình,
 "Ở đây chờ đợi sư huynh ít ngày."
 Gửi thân, được chốn am mây,
 Muối dưa đắp đổi tháng ngày thông dong.
 Kệ kinh câu cũ thuộc lòng,
 Hương đèn việc cũ, trai phòng quen tay.
 Sớm khuya lá bối phước mây,
 Ngọn đèn khêu nguyệt, tiếng chày nện sương.
 Thấy nàng thông tuệ khác thường,
 2060 Sư càng nể mặt, nàng càng vững chân.

XX

- Cửa thuyền vừa cũ cuối xuân,
 Bóng hoa đầy đất, vẻ ngân ngang trời.
 Gió quang, mây tạnh, thanh thoi,
 Có người đàn việt lên chơi cửa Già.
 Giờ đồ chuông khánh xem qua,
 Khen rằng: "Khéo giống của nhà Hoạn nương!"
 Giác Duyên thực ý lo lường,
 Đêm khuya mới hỏi lại nàng trước sau.
 Nghĩ rằng khôn nổi giấu mâu,
 2070 Sự mình nàng mới gót đầu bày ngay:

- "Bây giờ sự đã đường này,
 "Phận hèn dầu rủi, dầu may, tại người."
 Giác Duyên nghe nói rưng rờ,
 Nửa thương, nửa sợ, bồi hồi chẳng xong.
 Ri tai mới kể sự lòng:
 "Ở đây cửa Phật là không hẹp gì.
 "E chẳng những sự bất kỳ,
 "Để nàng cho đến thế thì cũng thương!
 "Lánh xa, trước liệu tìm đường,
 2080 "Ngồi chờ nước đến, nên đường còn quê!"
 Có nhà họ Bạc bên kia,
 Am mây quen lối đi về dầu hương.
 Nhấn sang, dặn hết mọi đường,
 Dọn nhà hãy tạm cho nàng trú chân.
 Những mảng được chốn an thân,
 Vội vàng, nào kịp tính gần, tính xa.
 Nào ngờ cũng tổ bọm già,
 Bạc Bà học với Tú Bà đồng môn!
 Thấy nàng mặn phẩn, tươi son,
 2090 Mảng thăm được buổi bán buôn có lời.
 Hư không đặt để nên lời,
 Nàng đà lớn sự rưng rờ lắm phen.
 Mụ càng xua đuổi cho liền,
 Lấy lời hung hiểm, ép duyên Châu Trần.
 Rằng: "Nàng muôn dậm một thân,
 "Lại mang lấy tiếng dữ gần, lành xa.
 "Khéo oan gia, của phá gia!
 "Còn ai dám chừa vào nhà nữa đây?
 "Kíp toan kiếm chốn xe dây,
 2100 "Không dung chưa dễ mà bay đảng trời!
 "Nơi gần, thì chẳng tiện nơi,
 "Nơi xa, thì chẳng có người nào xa.
 "Này chàng Bạc Hạnh cháu nhà,
 "Cũng trong thân thích ruột rà, chẳng ai.
 "Cửa nhà buôn bán châu Thai,

- "Thực thà có một, đơn sai chẳng hề.
 "Thế nào nàng cũng phải nghe,
 "Thành thân rồi sẽ liệu về châu Thai.
 "Bấy giờ ai lại biết ai,
 2110 "Dầu lòng bể rộng, sóng dài, thênh thênh.
 "Nàng dầu quyết chẳng thuận tình,
 "Trái lời néo trước, lụy mình đến sau!"
 Nàng càng mặt ủ mày chau,
 Càng nghe mụ nói, càng đau như rần.
 Nghĩ mình túng đất, sẩy chân,
 Thế cùng, nàng mới xa gần thở than:
 "Thiếp như con én lạc đàn,
 "Phải cung, rày đã sợ làn cây cong.
 "Cùng đường dầu tính chữ tông,
 2120 "Biết người, biết mặt, biết lòng làm sao?
 "Nữa khi muôn một thế nào,
 "Bán hùm, buôn sói, chắc vào lưng đâu?
 "Dầu ai lòng có sở cầu,
 "Tâm mình, xin quyết với nhau một lời.
 "Chứng mình có đất, có trời,
 "Bấy giờ vượt bể, ra khơi quản gì!"
 Được lời mụ mới ra đi,
 Mách tin họ Bạc tức thì sắm sanh.
 Một nhà dọn dịp linh đình,
 2130 Quét sân, đặt trác, rửa bình, thấp nhang.
 Bạc sinh quì xuống vôi vàng,
 Quá lời nguyện hết Thành hoàng, Thổ công.
 Trước sân, lòng đã giải lòng,
 Trong màn làm lễ tơ hồng kết duyên.
 Thành thân, mới rước xuống thuyền,
 Thuận buồm một lá, xuôi miền châu Thai.
 Thuyền vừa đỗ bến thành thơi,
 Bạc sinh lên trước tìm nơi mọi ngày.
 Cũng nhà hành viện xưa nay,
 2140 Cũng phường bán thịt, cũng tay buôn người.

- Xem người, định giá, vừa rồi,
 Mỗi hàng một, đã ra mười thì buông.
 Mượn người, thuê kiệu, rước nàng,
 Bạc đem mặt bạc, kiếm đường cho xa.
 Kiệu hoa đặt trước thêm hoa,
 Bên trong thấy một mụ ra vôi vàng.
 Đưa nàng vào lạy gia đường,
 Cũng thân mày trắng, cũng phường lâu xanh!
 Thoắt trông nàng đã biết tình,
 2150 Chim lồng khôn lẽ cất mình bay cao.
 "Chém cha cái số hoa đào,
 "Gỡ ra, rồi lại buộc vào như chơi!
 "Nghĩ đời mà ngán cho đời!
 "Tài tình chi lắm cho trời đất ghen!
 "Tiếc thay nước đã đánh phèn,
 "Mà cho bùn lại vắn lên mấy lần!
 "Hồng quân với khách hồng quân,
 "Đã xoay đến thế còn vắn chưa tha.
 "Lỡ từ lạc bước, bước ra,
 2160 "Cái thân liệu những từ nhà liệu đi.
 "Đầu xanh đã tội tình gì,
 "Mà hồng đến quá nửa thì chưa thôi?
 "Biết thân chạy chẳng khỏi trời,
 "Cũng liều mặt phấn cho rồi ngày xanh."

XXI

- Lần đầu gió mát trăng thanh,
 Bồng đầu có khách biên đình sang chơi.
 Râu hàm, hàm én, mày ngài,
 Vai năm tấc rộng, thân mười thước cao.
 Đường đường một đấng anh hào,
 2170 Côn quyền hơn sức, lược thao gồm tài.
 Đội trời đạp đất, ở đời,
 Họ Từ, tên Hải, vốn người Việt-Đông.

Giang hồ, quen thói vẫy vùng,
 Guom đàn nửa gánh, non sông một chèo.
 Qua chơi thấy tiếng nàng Kiều,
 Tâm lòng nhi nữ cũng xiêu anh hùng.
 Thiếp danh đưa đến lầu hồng,
 Hai bên cùng liếc, hai lòng cùng ưa.
 Từ rằng: "Tâm phúc tương cờ,
 2180 "Phải người trăng gió vật vờ hay sao?
 "Bấy lâu nghe tiếng má đào,
 "Mắt xanh chẳng để ai vào, có không?
 "Một đời được mấy anh hùng,
 "Bỏ chi cá chậu, chim lồng mà chơi?"
 Nàng rằng: "Người dạy quá lời,
 "Thân này còn dám coi ai làm thường!
 "Chút riêng chọn đá thử vàng,
 "Biết đâu mà gửi can tràng vào đâu?
 "Còn như vào trước, ra sau,
 2190 "Ai cho kén chọn vàng thau tại mình?"
 Từ rằng: "Lời nói hữu tình!
 "Khiến người lại nhớ câu Bình nguyên quân.
 "Lại đây xem lại cho gần,
 "Phỏng tin được một vài phần hay không?"
 Thưa rằng: "Lượng cả bao dung,
 "Tán Dương được thấy mây rồng có phen.
 "Rộng thương cò nội, hoa hèn,
 "Chút thân bèo bọt dám phiền mai sau."
 Nghe lời vừa ý, gật đầu,
 2200 Cười rằng: "Tri kỷ trước sau mấy người?
 "Khen cho con mắt tinh đời,
 "Anh hùng, đoán giữa trần ai mới già!
 "Một lời đã biết đến ta,
 "Muôn chung, nghìn tứ, cũng là có nhau!"
 Hai bên ý hợp, tâm đầu,
 Khi thân, chẳng lựa là cầu mới thân!
 Ngổ lời nói với băng nhân,

Tiền trảm lại cứ nguyên ngân phát hoàn.
 Buồng riêng sửa chôn thanh nhàn,
 2210 Đặt giường thất bảo, vây màn bát tiên.
 Trai anh hùng, gái thuyền quyên,
 Phi nguyên sánh phượng, đẹp duyên cưới rồng.
 Nửa năm hương lửa đương nồng,
 Trượng phu thoát đã động lòng bốn phương,
 Trông vờ trời bể mệnh mang,
 Thanh guom, yên ngựa, lên đàng thẳng riong.
 Nàng rằng: "Phận gái chữ tòng,
 "Chàng đi, thiếp cũng một lòng xin đi."
 Từ rằng: "Tâm phúc tương tri,
 2220 "Sao không thoát khỏi nữ nhi thường tình?
 "Bao giờ mười vạn tinh binh,
 "Tiếng chiêng dậy đất, bóng tinh rợp đường:
 "Làm cho rõ mặt phi thường,
 "Bấy giờ ta sẽ rước nàng nghi gia.
 "Bằng nay bốn bể không nhà,
 "Theo càng thêm bận, biết là đi đâu?
 "Đành lòng chờ đón ít lâu,
 "Chầy chẵng là một năm sau vội gì?"
 Quyết lời dứt áo ra đi,
 2230 Gió đưa bằng tiện đến kỳ dặm khơi.
 Nàng thì chiếc bóng song mai,
 Đêm thâu đằng đẵng, nhật cài then mây.
 Sân rêu chẳng vẽ dấu giày,
 Có cao hơn thước, liễu gãy vài phân.
 Đoái thương muôn dặm tử phần,
 Hồn quê theo ngọn mây Tần xa xa.
 Xót thay huyên cố, xuân già,
 Tâm lòng thương nhớ biết là có nguôi?
 Chốc là mười mấy năm trời,
 2240 Còn ra khi đã da môi, tóc sương.
 Tiếc thay chút nghĩa cũ càng,
 Dầu lia ngó ý, còn vương tơ lòng.

- Duyên em dầu nói chỉ hồng,
 May ra khi đã tay bông tay mang.
 Tác lòng cổ quốc, tha hương,
 Đường kia, nổi nọ, ngón ngang bời bời.
 Cánh hồng bay bóng tuyết vời,
 Đã mòn con mắt, phương trời đăm đăm.
 Đêm ngày luống những âm thầm,
 2250 Lửa binh đầu đã âm âm một phương.
 Ngát trời, sát khí mơ màng,
 Đầy sông kinh ngạc, chặt đường giáp binh.
 Người quen thuộc, kẻ chung quanh,
 Nhủ nàng hãy tạm lánh mình một nơi.
 Nàng rằng: "Trước đã hẹn lời,
 "Dẫu trong nguy hiểm, dám rời ước xưa."
 Còn đương dùng dằng, ngần ngại,
 Mái ngoài đã thấy bóng cờ, tiến loa.
 Giáp binh kéo đến quanh nhà,
 2260 Đồng thanh cùng gửi: "Nào là phu nhân?"
 Hai bên mười vị tướng quân,
 Đặt guom, cỡi giáp, trước sân khấu đầu.
 Cung nga, thế nữ nói sau,
 Rằng: "Vâng lệnh chỉ rước châu vu qui."
 Sẵn sàng phượng tiên, loan nghi,
 Hoa quan giáp giới, hà y rờ ràng.
 Dựng cờ nổi trống, lên đàn,
 Trúc tơ nổi trước, đào vàng kéo sau.
 Hóa bài tiền lộ ruổi mau,
 2270 Nam đình, nghe động trống châu đại doanh.
 Kéo cờ lũy, phát súng thành,
 Từ công ra ngựa, thân nghênh cửa ngoài.
 Lửa mình là vẻ cân đai,
 Hãy còn hàm én, mảy ngài như xưa.
 Cười rằng: "Cá nước duyên ưa,
 "Nhớ lời nói những bao giờ hay không?
 "Anh hùng mới biết anh hùng,

- "Rày xem phỏng đã cam lòng ấy chưa?"
 Nàng rằng: "Chút phận ngây thơ,
 2280 "Cũng may dây cát được nhờ bóng cây.
 "Đến bây giờ mới thấy đây,
 "Mà lòng đã chắc những ngày một hai."
 Cùng nhau trông mặt cả cười,
 Đan tay về chống trướng mai tỵ tình.
 Tiệc bày thưởng tướng khao binh,
 Om thòm trống trận, rập rình nhạc quân.
 Vinh hoa bỏ lúc phong trần,
 Chữ tình ngày lại thêm xuân một ngày.

XXII

- Trong quân có lúc vui vầy,
 2290 Thông dong mới kể sự ngày hàn vi:
 Khi Vô Tích, khi Lâm Chuy,
 Nơi thì lừa đảo, nơi thì xót thương.
 "Tám thân rày đã nhẹ nhàng,
 "Chút còn ân oán, đôi đường chưa xong."
 Từ công nghe nói thủy chung,
 Bất bình nổi trận ùng ùng sấm vang.
 Nghiêm quân, tuyển tướng sẵn sàng,
 Dưới cờ một lệnh vôi vàng ruổi sao.
 Ba quân chỉ ngọn cờ đào,
 2300 Đạo ra Vô Tích, đạo vào Lâm Chuy.
 Máy người phụ bạc xưa kia,
 Chiếu danh tâm nã, bắt về hỏi tra.
 Lại sai lệnh tiễn truyền qua,
 Giữ giàng họ Thúc một nhà cho yên.
 Mục quản gia, vãi Giác Duyên,
 Cũng sai lệnh tiễn đem tin rước mời.
 Thệ sư kể hết mọi lời,
 Lòng lòng cũng giận, người người chấp uy.
 Đạo trời báo phục chìn ghê,

- 2310 *Khéo thay! một mẻ tóm về đây nơi.
 Quân trung, gương lớn, giáo dài,
 Vệ trong thị lập, cơ ngoài song phi.
 Sẵn sàng tề chỉnh uy nghi,
 Bác đồng chặt đất, tinh kỳ rợp sân.
 Trưởng hùm mở giữa trung quân,
 Từ công sánh với phu nhân cùng ngôi.
 Tiên nghiêm, trống chửa dứt hồi,
 Điểm danh trước dẫn chực ngoài cửa viên.
 Từ rằng: "Án oán hai bên,*
- 2320 *"Mặc nàng xử quyết, báo đền cho mình."
 Nàng rằng: "Nhờ cậy uy linh,
 "Hãy xin báo đáp ân tình cho phu.
 "Báo ân rồi sẽ trả thù."
 Từ rằng: "Việc ấy để cho mặc nàng."
 Cho gương mời đến Thúc lang,
 Mặt như chàm đỏ, mình dường giẽ giun.
 Nàng rằng: "Nghĩa trọng nghìn non,
 "Lâm Chuy người cũ, chàng còn nhớ không?
 "Sâm, Thương, chẳng vẹn chữ tông,*
- 2330 *"Tại ai, há dám phụ lòng cố nhân?
 "Gấm trăm cuốn, bạc nghìn cân,
 "Tạ lòng để xứng báo ân gọi là.
 "Vợ chàng qui quái, tinh ma,
 "Phen này kẻ cắp, bà già gặp nhau.
 "Kiến bò miệng chén chưa lâu,
 "Muru sâu cũng trả nghĩa sâu cho vừa!"
 Thúc sinh trông mặt bấy giờ,
 Mồ hôi chàng đã như mưa ướt đầm.
 Lòng riêng mừng sợ khôn cầm,*
- 2340 *Sợ thay, mà lại mừng thâm cho ai.
 Mụ già, sư trưởng, thứ hai,
 Thoát đưa đến trước, vội mời lên trên.
 Dắt tay, mở mắt cho nhìn:
 "Hoa nô kia, với Trạc Tuyền, cũng tôi.*

- "Nhớ khi lỡ bước, sẩy vôi,
 "Non vàng chưa dễ đền bồi tám thương.
 "Nghìn vàng gọi chút lễ thường,
 "Mà lòng Xiêu mẫu mấy vàng cho cán!"
 Hai người trông mặt tân ngần,*
- 2350 *Nửa phần khiếp sợ, nửa phần mừng vui.
 Nàng rằng: "Xin hãy rón gối,
 "Xem cho rõ mặt, biết tôi báo thù!"
 Kiếp truyền chur tướng hiển phù,
 Lại đem các tích phạm đồ hậu tra.
 Dưới cờ, gương tuốt nắp ra,
 Chính danh thủ phạm tên là Hoạn Thư.
 Thoắt trông, nàng đã chào thưa:
 "Tiểu thư cũng có bấy giờ đến đây!
 "Đàn bà dễ có mấy tay,*
- 2360 *"Đời xưa mấy mặt, đời này mấy gan!
 "Dễ dàng là thói hồng nhan,
 "Càng cay nghiệt lắm, càng oan trái nhiều!"
 Hoạn thư hồn lạc phách xiêu,
 Khẩu đầu dưới trướng, lựa điều kêu ca.
 Rằng: "Tôi chút dạ đàn bà,
 "Ghen tuông, thì cũng người ta thường tình!
 "Nghĩ cho khi các viết kinh,
 "Vội khi khỏi cửa, dứt tình chẳng theo.
 "Lòng riêng, riêng cũng kính yêu,*
- 2370 *"Chồng chung, chưa dễ ai chiều cho ai!
 "Trót lòng gây việc chông gai,
 "Còn nhờ lượng bể thương bài nào chẳng."
 Khen cho: "Thật đã nên rằng:
 "Khôn ngoan đến mực, nói năng phải lời.
 "Tha ra thì cũng may đời,
 "Làm ra thì cũng ra người nhỏ nhen.
 "Đã lòng tri quá thì nên!"
 Truyền quân lệnh xuống trướng tiền tha ngay.
 Tạ lòng, lạy trước sân mây,*

- 2380 Cửa viên lại dặt một dây dẫn vào.
 Nàng rằng: "Lông lộng trời cao!
 "Hại nhân, nhân hại, sự nào tại ta?"
 Trước là Bạc Hạnh, Bạc Bà,
 Bên là Ứng, Khuyển, bên là Sở Khanh.
 Tú Bà cùng Mã Giám Sinh,
 Các tên tội ấy đáng tình còn sao?
 Lệnh quân truyền xuống nội đao,
 Thề sao, thì lại cứ sao ra hình.
 Máu rơi, thịt nát, tan tành,
- 2390 Ai ai trông thấy hôn kinh, phách rời.
 Cho hay muôn sự tại trời,
 Phụ người chẳng bỏ khi người phụ ta!
 Máy người bạc ác, tình ma,
 Minh làm, mình chịu, kêu mà ai thương!
 Ba quân đông mặt pháp trường,
 Thanh thiên, bạch nhật, rõ ràng cho coi.
 Việc nàng báo phục vừa rồi,
 Giác Duyên vội đã gửi lời từ qui.
 Nàng rằng: "Thiên tài nhất thì,
 2400 Cố nhân đã để mấy khi bàn hoàn.
 "Rồi đây bèo hợp mây tan,
 Biết đâu hạc nội, mây ngàn là đâu?"
 Sư rằng: "Cũng chẳng mấy lâu,
 "Trong năm năm lại gặp nhau đó mà.
 "Nhớ ngày hành cước phương xa,
 "Gặp sư Tam Hợp, vốn là tiên tri.
 "Bảo cho hội hợp chi kỳ:
 "Năm nay là một, nữa thì năm năm.
 "Mới hay tiên định chẳng lầm,
- 2410 "Đã tin điều trước, ắt nhằm điều sau.
 "Còn nhiều ân ái với nhau,
 "Cơ duyên nào đã hết đâu vội gì?"
 Nàng rằng: "Tiên định tiên tri,
 "Lời sư đã dạy, ắt thì chẳng sai.

- "Họa bao giờ có gặp người,
 "Vì tôi cậy hỏi một lời chung thân."
 Giác Duyên vâng dặn ân cần,
 Tạ từ, thoát đã dời chân cỡi ngoài.
 Nàng từ ân oán rạch rời,
- 2420 Bể oan dường đã vơi vơi cạnh lòng.
 Tạ ân, lạy trước Từ công:
 "Chút thân bồ liễu nào mong có rày.
 "Trộm nhờ sấm sét ra tay,
 "Tắt riêng như cát gánh đầy đổ đi.
 "Khắc xương ghi dạ xiết chi,
 "Để đem gan óc đền nghì trời mây!"
 Từ rằng: "Quốc sĩ xưa nay,
 "Chọn người tri kỷ một ngày được chẳng?
 "Anh hùng tiếng đã gọi rằng,
 2430 "Giữa đường dẫu thấy bất bằng mà tha!
 "Huống chi việc cũng việc nhà,
 "Lựa là thâm tạ, mới là tri ân!
 "Xót nàng còn chút song thân,
 "Bấy nay kẻ Việt, người Tàn cách xa.
 "Sao cho muôn dặm một nhà,
 "Cho người thấy mặt, là ta cam lòng."
 Vội truyền sửa tiệc quân trung,
 Muôn binh, nghìn tướng hội đồng tẩy oan.

XXIII

- Thừa cơ trúc chẻ, ngôi tan,
 2440 Binh uy từ đấy sấm ran trong ngoài.
 Triều đình riêng một góc trời,
 Gồm hai vãn võ, rạch đôi sơn hà.
 Đòi cơn gió quét mưa sa,
 Huyện thành đập đổ năm tòa cỡi nam.
 Phong trần, mài một lưỡi gươm,
 Những loài giá áo, túi cơm sá gì!

- Nghênh ngang một cõi biên thù,
Thiếu gì cô quả, thiếu gì bá vương.
Trước cờ ai dám tranh cường,
2450 Năm năm hùng cứ một phương hải tân.
Có quan Tổng đốc trọng thần,
Là Hồ Tôn Hiến, kinh luân gồm tài.
Đẩy xe vàng chỉ đặc sai,
Tiện nghi bát tiếu, việc ngoài đồng nhung.
Biết Từ là đáng anh hùng,
Biết nàng cũng dự quân trung luận bàn.
Đóng quân, làm chước chiêu an,
Ngọc, vàng, gấm vóc, sai quan thuyết hàng.
Lại riêng một lẽ với nàng:
2460 Hai tên thể nữ, ngọc vàng nghìn cân.
Tin vào gửi trước trung quân,
Từ-công riêng hãy mười phân hò-đồ.
"Một tay gây dựng cơ đồ,
"Bấy lâu bể Sở, sông Ngô tung hoành!
"Bỏ thân về với triều đình,
"Hàng thần lơ láo, phận mình ra đâu?
"Áo xiêm buộc trói lấy nhau,
"Vào luồn ra cúi, công hầu mà chi!
"Sao bằng riêng một biên thù,
2470 "Sức này đã dễ làm gì được nhau.
"Chọc trời, khuấy nước, mặc dầu,
"Đọc ngang, nào biết trên đầu có ai."
Nàng thì thật dạ tin người,
Lẽ nhiều, nói ngọt, nghe lời dễ xiêu.
"Nghĩ mình mặt nước, cánh bèo,
"Đã nhiều lưu lạc, lại nhiều gian truân.
"Bằng nay chịu tiếng vương thân,
"Thênh thênh đường cái thanh vân hẹp gì.
"Công, tư, vẹn cả hai bề,
2480 "Dần dà rồi sẽ liệu về cố hương.
"Cũng ngói mệnh phụ đường đường,

- "Nỡ nang mây mặt, rờ ràng mẹ cha.
"Trên vì nước, dưới vì nhà,
"Một là đặc hiếu, hai là đặc trung.
"Chẳng hơn chiếc bách giữa dòng,
"E dè gió dập, hãi hùng sóng và."
Nhân khi bàn bạc gần xa,
Thừa cơ, nằng mới bàn ra nói vào.
Rằng: "On Thánh để dôi dào,
2490 "Tươi ra đã khắp, thâm vào đã sâu.
"Bình thành công đức bấy lâu,
"Ai ai cũng đội trên đầu biết bao.
"Ngẫm từ đây việc binh đao,
"Đóng xương vô định đã cao bằng đầu.
"Làm chi để tiếng về sau,
"Nghìn năm ai có khen đâu Hoàng Sào!
"Sao bằng lộc trọng, quyền cao,
"Công danh ai dứt lối nào cho qua?"
Nghe lời nàng nói mặn mà,
2500 Thế công, Từ mới đổi ra thế hàng.
Chinh nghi tiếp sứ vội vàng,
Hẹn kỳ thúc giáp, quyết đường giải binh.
Tin lời thành hạ yêu minh,
Ngọn cờ ngơ ngác, trống canh trễ tràng.
Việc binh bỏ chẳng giữ giàng,
Vương sư dò đã tỏ tường thực hư.
Hò-công quyết kế thừa cơ,
Lẽ tiên, binh hậu, khắc cờ tập công.
Kéo cờ chiêu phủ tiên phong,
2510 Lẽ nghi giàn trước, bác đồng phục sau.
Từ-công hờ hững biết đâu?
Đại quan lễ phục ra đầu cửa viên.
Hò-công ám hiệu trận tiền,
Ba bề phát súng, bốn bên kéo cờ.
Đang khi bất ý chẳng ngờ,
Hùm thiêng khi đã sa cơ cũng hèn!

- Tử sinh, liều giữa trận tiền,
 Dạn dầy cho biết gan liền tướng quân!
 Khí thiêng khi đã về thần,
 2520 Nhon nhon còn đứng chôn chân giữa vòng.
 Trơ như đá, vững như đồng,
 Ai lay chẳng chuyển, ai rung chẳng rời.
 Quan quân truy sát đuổi dài,
 Âm âm sát khí, ngát trời ai đang.
 Trong hào, ngoài lũy, tan hoang,
 Loạn quân vừa dứt tay nàng đến nơi.
 Trong vòng tên đá bời bời,
 Thấy Từ còn đứng giữa trời trơ trơ.
 Khóc rằng: "Trí, dũng có thừa,
 2530 "Bời nghe lời thiếp đến cơ hội này!
 "Mặt nào trông thấy nhau đây?
 "Thà liều sống chết một ngày với nhau!"
 Dòng thu như xối cơn sâu,
 Dứt lời, nàng cũng gieo đầu một bên.
 Lạ thay oan khí tương triền!
 Nàng vừa phục xuống, Từ liền ngã ra.
 Quan quân, kẻ lại người qua,
 Xót nàng, sẽ lại vực ra dần dần.
 Dem vào đến trước trung quân,
 2540 Hồ-công thấy mặt, ân cần hỏi han.
 Rằng: "Nàng chút phận hồng nhan,
 "Gặp cơn binh cách, nhiều nàn cũng thương!
 "Đã hay thành toán miếu đường,
 "Chấp công cũng có lời nàng mới nên.
 "Bây giờ sự đã vẹn tuyền,
 "Mặc lòng nghĩ lấy, muốn xin bề nào?"
 Nàng càng giọt ngọc tuôn dào,
 Ngập ngừng mới gửi thấp cao sự lòng.
 Rằng: "Từ là đáng anh hùng,
 2550 "Dọc ngang trời rộng, vẫy vùng bể khơi.
 "Tin tôi, nên quá nghe lời,

- "Dem thân bách chiến làm tôi Triều đình.
 "Ngỡ là phu quý, phụ vinh,
 "Ai ngờ một phút tan tành thịt xương!
 "Năm năm trời bể ngang tàng,
 "Dấn mình đi bỏ chiến tràng như không.
 "Khéo khuyên kẻ lấy làm công,
 "Kể bao nhiêu lại đau lòng bấy nhiêu!
 "Xét mình công ít, tội nhiều,
 2560 "Sống thừa, tôi đã nên liều mình tôi!
 "Xin cho thiển thổ một đôi,
 "Gọi là đắp điểm lấy người tử sinh."
 Hồ công nghe nói thương tình,
 Truyền cho kiêu táng di hình bên sông.

XXIV

- Trong quân mở tiệc hạ công,
 Xôn xao tơ trúc, hội đồng quân quan.
 Bắt nàng thị yến dưới màn,
 Giở say, lại ép vận đàn nhật tâu.
 Một cung gió tui, mưa sâu,
 2570 Bốn dây rỏ máu năm đầu ngón tay.
 Ve ngâm, vượn hót, nào tày,
 Lọt tai Hồ cũng nhăn mày, rơi châu.
 Hỏi rằng: "Này khúc ở đâu?
 "Nghe ra muôn oán, nghìn sầu lẫm thay!"
 Thưa rằng: "Bạc mệnh khúc này,
 "Phổ vào đàn ấy những ngày còn thơ.
 "Cung cầm, lựa những ngày xưa,
 "Mà gương bạc mệnh bây giờ là đây!"
 Nghe càng đăm đăm, càng say,
 2580 Lạ cho mặt sắt cũng ngây vì tình!
 Dạy rằng: "Hương hỏa ba sinh,
 "Dây loan xin nối cầm lành cho ai."
 Thưa rằng: "Chút phận lạc loài,

"Trong mình, nghĩ đã có người thác oan.
 "Còn chi nữa, cánh hoa tàn,
 "Tơ lòng đã đứt dây đàn Tiểu Lân.
 "Rộng thương còn mảnh hồng quần,
 "Hơi tàn được thấy gốc phân là may!"
 Hạ công chén đã quá say,
 2590 Hồ công đến lúc rạng ngày nhớ ra.
 Nghĩ mình phương diện quốc gia,
 Quan trên nhắm xuống, người ta trông vào.
 Phải tuồng trắng gió hay sao?
 Sự này, biết tính thế nào được đây?
 Công nha vừa buổi rạng ngày,
 Quyết tình, Hồ mới đoán ngay một bài.
 Lệnh quan ai dám cãi lời?
 Ép tình mới gán cho người thổ quan.
 Ông Tơ thực nhé đa đoan!
 2600 Xe tơ sao khéo vợ quàng vợ xiên?
 Kiệu hoa áp thẳng xuống thuyền,
 Lá rèm rủ thấp, ngọn đèn khêu cao.
 Nàng càng ủ liễu phai đào,
 Trăm phần, nào có phần nào phân tươi.
 "Đành thân cát dập, sóng vùi,
 "Cướp công cha mẹ, thiệt đời thông minh!
 "Chân trời, mặt bể, lênh đênh,
 "Năm xương biết gửi tử sinh chốn nào?
 "Duyên đâu, ai đứt tơ đào?
 2610 "Nợ đâu, ai đã dắt vào tận tay?
 "Thân sao, thân đến thế này?
 "Còn ngày nào cũng dư ngày ấy thôi!
 "Đã không biết sống là vui,
 "Tắm thân nào biết thiệt thòi là thương!
 "Một mình cay đắng trăm đường,
 "Thôi thì nát ngọc, tan vàng, thì thôi!"
 Mảnh trăng đã gác non đoài,
 Một mình luống những đứng ngòai chưa xong.

Triều đâu nổi sóng ùng ùng,
 2620 Hời ra mới biết rằng sông Tiên-đường.
 Nhớ lời thần mộng rõ ràng,
 "Này thôi hết kiếp đoạn tràng là đây!
 "Đạm Tiên, nàng nhé, có hay?
 "Hẹn ta, thì đợi dưới này rước ta."
 Dưới đèn sẵn bức tiên hoa,
 Một thiên tuyết bút, gọi là để sau.
 Cửa bỗng vội mở rèm châu,
 Trời cao, sông rộng, một màu bao la.
 Rằng: "Từ công hậu đãi ta,
 2630 "Xót vì việc nước mà ra phụ lòng.
 "Giết chồng mà lại lấy chồng,
 "Mặt nào mà lại đứng trong cõi đời?
 "Thôi thì một thác cho rồi,
 "Tắm lòng phó mặc trên trời, dưới sông!"
 Trông vời con nước mênh mông,
 Dem mình gieo xuống giữa dòng tràng giang.
 Thổ quan theo vớt vội vàng,
 Thì đà đắm ngọc chìm hương cho rồi!
 Thương thay! cũng một thân người!
 2640 Hại thay! mang lấy sắc tài làm chi?
 Những là oan khổ lưu ly,
 Chờ cho hết kiếp, còn gì là thân?
 Mười lăm năm, bấy nhiêu lần,
 Làm gương cho khách hồng quần thử soi.
 Đòi người đến thế thì thôi!
 Trong cơ âm cực, dương hồi, khôn hay.
 Mấy người hiểu nghĩa xưa nay,
 Trời làm chi đến lâu ngày càng thương.

XXV

Giác Duyên từ tiết già nàng,
 2650 Đeo bầu quảy níp, rộng đường vân du.

Gặp bà Tam Hợp đạo cô,
 Thong dong, hỏi hết nhỏ to sự nàng:
 "Người sao hiểu nghĩa đủ đường,
 "Kiếp sao, rất những đoạn trường thể thôi?"
 Sư rằng: "Phúc họa đạo Trời,
 "Cổn nguồn, cũng ở lòng người mà ra.
 "Có trời mà cũng tại ta,
 "Tu là cõi phúc, tình là dây oan.
 "Thúy Kiều sắc sảo, khôn ngoan,
 2660 "Vô duyên là phận hồng nhan đã đành;
 "Lại mang lấy một chữ tình,
 "Khư khư mình buộc lấy mình vào trong.
 "Vậy nên những chốn thong dong,
 "Ở không yên ổn, ngôi không vững vàng.
 "Ma đưa lối, quỷ đưa đường,
 "Lại tìm những chốn đoạn trường mà đi.
 "Hết nạn ấy, đến nạn kia,
 "Thanh lâu hai lượt, thanh y hai lần.
 "Trong vòng giáo dục, guom trần,
 2670 "Kê lưng hùm sói, gửi thân tôi đòi.
 "Giữa dòng nước chảy, sóng giòi,
 "Trước hàm rồng cá, gieo mồi vắng tanh.
 "Oan kia theo mãi với tình,
 "Một mình mình biết, một mình mình hay.
 "Làm cho sống đọa, thác đây,
 "Đoạn trường cho hết kiếp này mới thôi!"
 Giác Duyên nghe nói rưng rờ:
 "Một đời nàng nhé! thương ôi còn gì?
 Sư rằng: "Song chẳng hề chi,
 2680 "Nghịch duyên cân lại, nhắc đi còn nhiều.
 "Xét trong tội nghiệp Thúy Kiều,
 "Mắc điều tình ái, khỏi điều tà dâm,
 "Lấy tình thâm, trả nghĩa thâm,
 "Bán mình đã động hiểu tâm đến Trời.
 "Hại một người, cứu một người,

"Biết đường khinh trọng, biết lời phải chăng.
 "Thực công đức ấy ai bằng,
 "Túc khiên đã rửa láng láng sạch rồi.
 "Khi nên, Trời cũng chiều người,
 2690 "Nhe nhàng nợ trước, đền bồi duyên sau.
 "Giác Duyên dầu nhớ nghĩa nhau,
 "Tiền-Đường thả một bè lau rước người.
 "Trước sau cho vẹn một lời,
 "Duyên ta mà cũng phúc Trời chi không?"
 Giác Duyên nghe nói mằng lòng,
 Lân la tìm thú bên sông Tiên-Đường,
 Đánh tranh chụm nóc thảo đường,
 Một gian nước biếc, mây vàng chia đôi.
 Thuê năm, ngư phủ hai người,
 2700 Đóng thuyền chực bến, kết chài giăng sông.
 Một lòng chẳng quản mấy công,
 Khéo thay! gặp gỡ cũng trong chuyến vắn!
 Kiều từ gieo xuống dòng ngân,
 Nước xuôi bỗng đã trôi dần tận nơi.
 Ngư ông kéo lưới vớt người,
 Ngẫm lời Tam Hợp rõ mùi chẳng ngoa!
 Trên mũi lướt thướt áo là,
 Tuy dầm hơi nước, chưa lòa bóng gương.
 Giác Duyên nhận thật mặt nàng,
 2710 Nàng còn thêm thiệp giắc nồng chưa phai.
 Mơ màng phách quế, hồn mai,
 Đạm Tiên, thoát đã thấy người ngày xưa.
 Rằng: "Tôi đã có lòng chờ,
 "Mắt công mười mấy năm thừa ở đây.
 "Chị sao phận mỏng, đức dày,
 "Kiếp xưa đã vậy, lòng này để ai!
 "Tâm thành đã thấu đến Trời,
 "Bán mình là hiểu, cứu người là nhân.
 "Một niềm vì nước vì dân,
 2720 "Âm công cất một đồng cân đã già.

"Đoạn trường số, rút tên ra,
 "Đoạn trường thơ, phải đưa mà trả nhau.
 "Còn nhiều hưởng thụ về sau,
 "Duyên xưa đầy đặn, phúc sau dồi dào."
 Nàng còn ngơ ngẩn biết sao,
 "Trạc Tuyên!" nghe tiếng gọi vào bên tai.
 Giật mình thoát tỉnh giấc mai,
 Bâng khuâng, nào đã biết ai mà nhìn.
 Trong thuyền, nào thấy Đạm Tiên?
 2730 Bên mình chỉ thấy Giác Duyên ngồi kề.
 Thấy nhau màng rờ trăm bề,
 Dọn thuyền, mới rước nàng về thảo lư.
 Một nhà chung chạ sớm trưa,
 Gió trắng mát mặt, muối dưa chay lòng.
 Bốn bề bát ngát mênh mông,
 Triều dâng hôm sớm, mây lồng trước sau.
 Nạn xưa, trút sạch lâu lâu,
 Duyên xưa, chưa dễ biết đâu chốn này.

XXVI

Nỗi nàng tai nạn đã đầy,
 2740 Nỗi chàng Kim Trọng bấy chầy mới thương!
 Từ ngày muôn dặm phù tang,
 Nửa năm ở đất Liêu dương lại nhà.
 Vội sang vườn Thúy dò la,
 Nhìn xem phong cánh nay đã khác xưa.
 Đây đường cỏ mọc, lau thưa,
 Song trăng quạnh quẽ, vách mưa rã rời.
 Trước sau nào thấy bóng người,
 Hoa đào năm ngoái còn cười gió đông.
 Xập xè én liệng lâu không,
 2750 Cỏ lan mặt đất, rêu phong dấu giày.
 Cuối tường gai góc mọc đây,
 Đi về, này những lối này năm xưa.

Chung quanh lặng ngắt như tờ,
 Nỗi niềm tâm sự bây giờ hỏi ai?
 Láng giềng có kẻ sang chơi,
 Lân la sẽ hỏi một hai sự tình.
 Hỏi ông, ông mắc tụng đình,
 Hỏi nàng, nàng đã bán mình chuộc cha.
 Hỏi nhà, nhà đã dời xa,
 2760 Hỏi chàng Vương với Vương bà, Thúy Vân.
 Điều là sa sút, khó khăn,
 Thuê may, bán viết, kiếm ăn lần hồi.
 Điều đâu sét đánh lưng trời,
 Thoắt nghe, chàng thoắt rụng rời xiết bao!
 Vội han di trú nơi nào?
 Đánh đường, chàng mới tìm vào tận nơi.
 Nhà tranh, vách đất tả tơi,
 Lau treo rèm nát, trúc gài phen thưa.
 Một sân đất cỏ dâm mưa,
 2770 Càng ngao ngán nỗi, càng ngơ ngẩn đường!
 Đánh liều lên tiếng ngoài tường,
 Chàng Vương nghe tiếng, vội vàng chạy ra.
 Dắt tay vội rước vào nhà,
 Mái sau, Viên ngoại ông bà ra ngay.
 Khóc than kể hết niềm tây:
 "Chàng ôi! biết nỗi nước này cho chưa?
 "Kiều nhi phận mỏng như tờ,
 "Một lời đã lổi tóc tơ với chàng!
 "Gặp cơn gia biến lạ đường,
 2780 "Bán mình nó đã tìm đường cứu cha.
 "Dùng dằng khi bước chân ra,
 "Cực trăm nghìn nỗi, dặn ba bốn lần.
 "Trót lời nặng với lang quân,
 "Mượn con em nó Thúy Vân thay lời.
 "Gọi là trả chút nghĩa người,
 "Sầu này dằng đặc muôn đời chưa quên!
 "Kiếp này, duyên đã phụ duyên,

- "Dạ đài còn biết, sẽ đền lai sinh.
 "Mấy lời ký chú đình ninh,
 2790 "Ghi lòng để dạ, cắt mình ra đi.
 "Phận sao bạc bấy, Kiêu nhi!
 "Chàng Kim về đó, con thì đi đâu?"
 Ông bà càng nói càng đau,
 Chàng càng nghe nói, càng đau như dưa.
 Vật mình, vẫy gió, tuôn mưa,
 Dầm dề giọt ngọc, thẩn thờ hồn mai.
 Đau đòi đoạn, ngát đòi thôi,
 Tỉnh ra lại khóc, khóc rồi lại mê.
 Thấy chàng đau nỗi biệt ly,
 2800 Nhận ngừng, ông mới vỗ về giải khuyên:
 "Bây giờ ván đã đóng thuyền,
 "Đã đành phận bạc, khôn đền tình chung!
 "Quá thương chút nghĩa đèo bông,
 "Nghìn vàng thân ấy, dễ hòng bỏ sao?"
 Đỗ dành, khuyên giải trăm chiều,
 Lửa phiền càng dập, càng khêu mối phiền.
 Thề xưa, giờ đến kim hoàn,
 Của xưa, lại giờ đến đàn với hương.
 Sinh càng trông thấy, càng thương
 2810 Gan càng tức tối, ruột càng xót xa.
 Rằng: "Tôi trót quá chân ra,
 "Để cho đến nỗi trôi hoa, dạt bèo.
 "Cùng nhau thề thốt đã nhiều,
 "Những điều vàng đá, phải điều nói không?
 "Chưa chẵn gối cũng vợ chồng,
 "Lòng nào mà nỡ dứt lòng cho đang?
 "Bao nhiêu của, mấy ngày đang,
 "Còn tôi, tôi gặp mặt nàng mới thôi!"
 Nỗi thương nói chẳng hết lời,
 2820 Tạ từ, sinh mới sụt sùi trở ra.
 Vội về sửa chốn vườn hoa,
 Rước mời viên ngoại ông bà cùng sang.

- Thần hôn, chăm chút lễ thường,
 Dưỡng thân, thay tấm lòng nàng ngày xưa.
 Đình ninh mài lệ, chép thư,
 Cắt người tìm tôi, đưa tờ nhắn nhe.
 Biết bao công mượn, của thuê,
 Lâm Thanh mấy độ đi về dặm khơi.
 Người một nơi, hỏi một nơi,
 2830 Mệnh mông nào biết bể trời nơi nao?
 Sinh càng thăm thiết, khát khao,
 Như nung gan sắt, như bào lòng son.
 Ruột tấm ngày một héo don,
 Tuyết sương ngày một hao mòn mình ve.
 Thẩn thờ, lúc tỉnh, lúc mê,
 Máu theo nước mắt, hồn lìa chiêm bao.
 Xuân huyên lo sợ xiết bao,
 Quá ra, khi đến thế nào mà hay!
 Vội vàng sắm sửa chọn ngày,
 2840 Duyên Vân sớm đã xe dây cho chàng.
 Người yếu điệu, kẻ văn chương,
 Trai tài, gái sắc, xuân đương vừa thì.
 Tuy rằng vui chữ vu qui,
 Vui này, đã cắt sầu kia được nào!
 Khi ăn ở, lúc ra vào,
 Càng sâu duyên mới, càng dào tình xưa.
 Nỗi nàng nhớ đến bao giờ,
 Tuôn châu đòi trận, vò tơ trăm vòng.
 Có khi vắng vẻ thư phòng,
 2850 Đốt lò hương, giờ phím đồng ngày xưa.
 Bể bai, rủ rỉ tiếng tơ,
 Trâm bay lạt khói, gió đưa lay rèm.
 Đường như bên óc, bên thêm,
 Tiếng Kiêu đồng vọng, bóng xiên mơ màng.
 Bời lòng tạc đá, ghi vàng,
 Tương nàng, nên lại thấy nàng về đây.
 Những là phiền muộn đêm ngày,

- Xuân thu, biết đã đổi thay mấy lần.
Chế khoa gặp hội trảng văn.
2860 Vương, Kim cùng chiêm bảng xuân một ngày.
Cửa trời rộng mở đường mây,
Hoa chào ngô hạnh, hương bay dặm phần.
Chàng Vương nhớ đến xa gần,
Sang nhà Chung lão tạ ân chu tuyền.
Tình xưa, ân trả, nghĩa đền,
Gia thân bèn mới kết duyên Châu Trần.
Kim từ nhẹ bước thanh vân,
Nỗi nàng, càng nghĩ xa gần, càng thương.
Ấy ai dặn ngọc, thẻ vàng,
2870 Bây giờ kim mã, ngọc đường với ai.
Rễ bèo, chân sóng, lạc loài,
Nghĩ mình vinh hiển, thương người lưu ly.
Vâng ra ngoại nhậm Lâm Chuy,
Quan sơn nghìn dặm, thế nhi một đoàn.
Cầm đường ngày tháng thanh nhàn,
Sớm khuya tiếng hạc, tiếng đàn tiêu dao.
Phòng xuân trưởng rú hoa đào,
Nàng Vân nằm bổng chiêm bao thấy nàng.
Tỉnh ra mới rí cùng chàng,
2880 Nghe lời, chàng cũng hai đường tin nghi.
Nọ Lâm Thanh với Lâm Chuy,
Khác nhau một chữ, hoặc khi có lầm.
Trong cơ thành khí, tương tâm,
Ở đây hoặc có giai âm chẳng là?
Thăng đường chàng mới hỏi tra,
Họ Đô có kẻ lại già thừa lên:
"Sự này đã ngoại mười niên,
"Tôi đã biết mặt, biết tên rành rành.
"Tú Bà cùng Mã Giám Sinh,
2890 "Đi mua người ở Bắc Kinh đưa về.
"Thúy Kiều tài sắc ai bì,
"Có nghề đàn, lại đủ nghề văn thơ.

- "Kiên-trình chẳng phải gan vừa,
"Liều mình thế ấy, phải lờ thế kia.
"Phong trần, chịu đã ê-chề,
"Dây duyên, sau lại gả về Thúc-lang.
"Phải tay vợ cả phủ-phàng,
"Bắt về Vô Tích, toan đường bẻ hoa.
"Bực mình, nàng mới trốn ra,
2900 "Chẳng may lại gặp một nhà Bạc kia.
"Thoát buôn về, thoát bán đi,
"Mây trôi bèo nổi, thiếu gì là nơi!
"Bồng đầu lại gặp một người,
"Hơn người trí dũng, nghiêng trời uy linh.
"Trong tay muốn vạn tinh binh,
"Kéo về đóng chặt một thành Lâm Chuy.
"Tóc tơ các tích mọi khi,
"Oán thì trả oán, ân thì trả ân.
"Đã nên có nghĩa, có nhân,
2910 "Trước sau trọn vẹn, xa gần ngợi khen.
"Chưa tường được họ được tên,
"Sự này hỏi Thúc-sinh viên mới tường."
Nghe lời Đỗ nói rõ ràng,
Tức thì đệ thiếp mời chàng Thúc-sinh.
Nỗi nàng hỏi hết phân minh,
Chồng con đâu tá, tính danh là gì?
Thúc rằng: "Gặp lúc lưu ly,
"Trong quân, tôi hỏi thiếu gì tóc tơ.
"Đại vương tên Hải, họ Từ,
2920 "Đánh quen trăm trận, sức dư muôn người.
"Gặp nàng khi ở châu Thai,
"Lạ gì quốc sắc, thiên tài phải duyên.
"Vây vùng trong bấy nhiêu niên,
"Làm nên động địa kinh thiên ùng ùng.
"Đại quân đồn đóng cõi đông,
Về sau, chẳng biết vân-mông làm sao?"
Nghe tường ngành ngọn tiêu-hao,

- Lòng riêng, chàng luống lao đao thân thờ.
 Xót thay chiếc lá bơ vơ!
- 2930 Kiếp trần, biết đủ bao giờ cho xong?
 Hoa theo nước chảy xuôi dòng,
 Xót thân chìm nổi, đau lòng hợp tan!
 Lời xưa đã lỗi muôn vàn,
 Mảnh hương còn đó, phím đàn còn đây,
 Đàn cầm khéo ngân ngơ dây,
 Lửa hương biết có kiếp này nữa thôi?
 Bình bông còn chút xa xôi,
 Đỉnh chung sao nỡ ăn ngôi cho an!
 Rắp mong treo ấn, từ quan,
- 2940 Mấy sông cũng lội, mấy ngàn cũng qua.
 Gián mình trong áng can qua,
 Vào sinh, ra tử, họa là thấy nhau.
 Nghĩ điều trời thăm vực sâu,
 Bóng chim, tằm cá, biết đâu mà nhìn?
 Những là nán ná đợi tin,
 Nắng mưa đã biết mấy phen đổi dời!
 Năm mây, bỗng thấy chiếu Trời,
 Khâm ban sắc chỉ đến nơi rành rành:
 Kim thì cải nhiệm Nam Bình,
- 2950 Chàng Vương, cũng cải nhiệm thành Phú Dương.
 Sấm sanh xe ngựa vội vàng,
 Hai nhà cùng thuận một đường phó quan.
 Xây nghe thế giặc đã tan,
 Sóng êm Phúc Kiến, lửa tàn Tích Giang.
 Được tin Kim mới rủ Vương,
 Tiệt đường, cùng lại tìm nàng sau xưa.
 Hàng Châu, đến đó bấy giờ,
 Thật tin hỏi được tóc tơ rành rành.
 Rằng: "Ngày hôm nọ giao bình,
- 2960 "Thất cơ, Từ đã thu linh trận tiền.
 "Nàng Kiều công cả, chẳng đền,
 "Lệnh quan lại bắt ép duyên Thổ-tù.

"Nàng đã gieo ngọc, trâm châu,
 "Sông Tiền Đường đó, ấy mô hồng nhau!"
 Thương ôi! không hợp mà tan,
 Một nhà vinh hiển, riêng oan một nàng!

XXVII

- Chiêu hôn, thiết vị, lễ thường,
 Giải oan, lập một đàn tràng bên sông.
 Ngọn triều, non bạc trùng trùng,
- 2970 Vời trông còn tướng cánh hồng lúc gieo.
 Tình thâm, bề thăm, lạ điều,
 Nào hồn tinh vệ biết theo chốn nào?
 Cơ duyên đâu bỗng lạ sau?
 Giác Duyên đâu bỗng tìm vào đến nơi.
 Trông lên linh vị chữ bài,
 Thát kinh mới hỏi: "Những người đâu ta?
 "Vớ nàng thân thích gần xa?
 "Người còn, sao bỗng làm ma khóc người?"
 Nghe tin như gác rụng rời,
- 2980 Xúm quanh kẻ họ, rộn lời hỏi tra:
 "Này chồng, này mẹ, này cha,
 "Này là em ruột, này là em dâu.
 "Thật tin nghe đã bấy lâu,
 "Pháp sư dạy thế, sự đâu lạ dường!"
 Sư rằng: "Nhân quả với nàng,
 "Lâm Chuy buổi trước, Tiền Đường buổi sau.
 "Khi nàng gieo ngọc, trâm châu,
 "Đón nhau, tôi đã gặp nhau rước về.
 "Cùng nhau nương cửa Bồ-đề,
- 2990 "Thảo-am đó, cũng gần kẻ chẳng xa.
 "Phật tiền ngày bạc lân la,
 "Đăm đăm, nàng cũng nhớ nhà khôn khuấy."
 Nghe tin, nở mặt, nở mày,
 Mừng nào lại quá mừng này nữa chẳng?

- Từ phen chiếc lá lìa rừng,
Thăm tìm luống những liêu chừng nước mây.
Rõ ràng hoa rụng, hương bay,
Kiếp sau họa thấy, kiếp này hẳn thôi.
3000 Cõi trần mà lại thấy người cứu-nguyên!
Cùng nhau lạy tạ Giác Duyên,
Bộ hành một lũ, theo liền một khi.
Bẻ lau, vạch cỏ, tìm đi,
Tình thâm luống hỡi hồ nghi nửa phần.
Quanh co theo giải giang-tân,
Khỏi rừng lau đã tới sân Phật-đường.
Giác Duyên lên tiếng gọi nàng,
Buồng trong, vội dạo sen vàng bước ra.
Trông xem đủ mặt một nhà:
3010 Xuân già còn khỏe, huyên già còn tươi.
Hai em phương-trưởng hòa hai,
Nọ chàng Kim đó, là người ngày xưa!
Tưởng bây giờ, là bao giờ,
Rõ ràng mở mắt, còn ngờ chiêm bao!
Giọt châu thánh thót quện bào,
Mừng mừng, tủi tủi, biết bao sự tình!
Huyên già dưới gối gieo mình,
Khóc than, mình kể sự mình đầu đuôi:
"Từ con lưu lạc quê người,
3020 "Bèo trôi, sóng vỗ, chốc mười lăm năm.
"Tình rằng sóng nước cát lằm,
"Kiếp này, ai lại còn cầm gập đây?"
Ông bà trông mặt, cầm tay,
Dung-quang chẳng khác chi ngày bước ra.
Bấy-chầy dải nguyệt, dẫu hoa,
Mười phần xuân, có gầy ba bốn phần.
Nỗi mang, biết lấy chi cân?
Lời tan hợp, chuyện xa gần, thiếu đâu?
Hai em hỏi trước, han sau,

- 3030 Đứng trông, chàng cũng trở sâu làm tươi.
Quây nhau lạy trước Phật-đài,
Tái-sinh trần-tạ lòng người từ bi.
Kiệu hoa giục già tức thì,
Vương-ông dạy rước cùng về một nơi.
Nàng rằng: "Chút phận hoa rơi,
"Nửa đời nếm trái mọi mùi đắng cay.
"Tình rằng mặt nước, chân mây,
"Lòng nào còn tưởng có rày nữa không?
"Được rày tái thế tương phùng.
3040 "Khát khao đã thỏa tấm lòng lâu nay.
"Đã đem mình bỏ am mây,
"Tuổi này gửi với cỏ cây cũng vừa.
"Mùi thiên, đã bén muối dưa,
"Màu thiên, ăn mặc đã ưa nâu sồng.
"Sự đời, đã tắt lửa lòng,
"Còn chen vào chốn bụi hồng làm chi?
"Dở dang nào có hay gì?
"Đã tu, tu trót quá thì, thì thôi!
"Trùng sinh ân nặng biển trời,
3050 "Lòng nào nỡ dứt nghĩa người ra đi?"
Ông rằng: "Bi thử nhất thì,
"Tu hành thì cũng phải khi tông quyền.
"Phải điều cầu Phật, cầu Tiên,
"Tình kia, hiểu nợ, ai đền cho đây?
"Độ sinh nhờ Đức cao dày,
"Lập am, rồi sẽ rước thầy ở chung."
Nghe lời nàng phải chiều lòng,
Giã sư, giã cảnh, đều cùng bước ra.
Một đoàn về đến quan-nha,
3060 Đoàn viên, vội mở tiệc hoa vui vầy.
Tàng tàng, chén cúc dở say,
Đứng lên, Vân mới giải bày một hai.
Rằng: "Trong tác hợp cơ trời.
"Hai bên gặp gỡ, một lời kết giao.

- "Gặp cơn bình địa ba đào,
 "Vây đem duyên chị buộc vào duyên em.
 "Cũng là phận cải, duyên kim,
 "Cũng là máu chảy, ruột mềm chớ sao?
 "Những là rày ước, mai ao,
 3070 "Mười lăm năm ấy, biết bao nhiêu tình!
 "Bây giờ gương vỡ lại lành,
 "Khuôn thiêng lừa lọc, đã đành có nơi.
 "Còn duyên, may lại còn người,
 "Còn vàng trắng bạc, còn lời nguyên xưa.
 "Quả mai ba bảy dương vừa,
 "Đào non sớm liệu xe tơ kịp thì."
 Dứt lời, nàng vội gạt đi:
 "Sự muôn năm củ, kể chi bây giờ?
 "Một lời tuy có ước xưa,
 3080 "Xét mình dãi gió, dầm mưa đã nhiều.
 "Nói càng hổ thẹn trăm chiều,
 "Thì cho ngọn nước thủy triều chảy xuôi!"
 Chàng rằng: "Nói cũng lạ đời!
 "Dẫu lòng kia vậy, còn lời ấy sao?
 "Một lời đã trót thâm giao,
 "Dưới dày có đất, trên cao có trời!
 "Dẫu rằng vật đổi, sao dời,
 "Từ sinh, cũng giữ lấy lời từ sinh!
 "Duyên kia có phụ chi tình,
 3090 "Mà toan chia gánh chung tình làm hai?"
 Nàng rằng: "Gia thất duyên hài,
 "Chút lòng ân ái, ai ai cũng lòng."
 Nghĩ rằng: "Trong đạo vợ chồng,
 "Hoa thơm phong nhụy, trắng vòng tròn gương.
 "Chữ trinh đáng giá nghìn vàng,
 "Đuốc hoa chẳng thẹn với chàng mai xưa!
 "Thiếp từ ngộ biến đến giờ,
 "Ong qua, bướm lại, đã thừa xấu xa.
 "Bảy chày, gió táp mưa sa,

- 3100 "Mấy trăng cũng khuyết, mấy hoa cũng tàn!
 "Còn chi là cái hồng nhan?
 "Đã xong thân thế, còn toan nổi nào?
 "Nghĩ mình, chẳng hổ mình sao?
 "Dám đem trần-cầu dựa vào bố-kinh!
 "Đã hay chàng nặng vì tình,
 "Trông hoa đèn, chẳng thẹn mình lấm ru!
 "Từ rày khép cửa phòng thu,
 "Chẳng tu, thì cũng như tu mới là!
 "Chàng dẫu nghĩ đến tình xa,
 3110 "Đem tình cầm sắt, đổi ra cầm cờ.
 "Nói chi kết tóc, xe tơ?
 "Đã buồn cả ruột, lại dơ cả đời!"
 Chàng rằng: "Khéo nói nên lời!
 "Mà trong lẽ phải có người có ta.
 "Xưa nay trong đạo bàn bà,
 "Chữ trinh kia cũng có ba bảy đường:
 "Có khi biến, có khi thường,
 "Có quyền, nào phải một đường chấp kinh?
 "Như nàng lấy hiếu làm trinh,
 3120 "Bụi nào cho đục được mình ấy vay?
 "Trời còn để có hôm nay,
 "Tan sương đầu ngõ, vén mây giữa trời.
 "Hoa tàn mà lại thêm tươi,
 "Trắng tàn mà lại hơn mười rằm xưa.
 "Có điều chi nữa mà ngờ,
 "Khách qua đường để hững hờ chàng Tiêu?"
 Nghe chàng nói đã hết điều,
 Hai thân thì cũng quyết theo một bài.
 Hết lời khôn lẽ chối lời,
 3130 Cúi đầu, nàng những ngẩn dài thở than.
 Nhà vừa mở tiệc đoàn viên,
 Hoa soi ngọn đuốc, hồng chen bức là.
 Cùng nhau giao-bái một nhà,
 Lễ đà đủ lễ đôi đà đủ đôi.

- Động-phòng diu dặt chén môi,
 Bâng khuâng duyên mới, ngậm ngùi tình xưa.
 Những từ sen ngó, đào tơ,
 Mười lăm năm, mới bây giờ là đây!
 Tình duyên ấy, hợp tan này,
 3140 Bi-hoan mấy nỗi, đêm chày trắng cao.
 Canh khuya bức gấm rủ thao,
 Dưới đèn tỏ dạng, má đào thêm xuân.
 Tình nhân lại gặp tình nhân,
 Hoa xưa ong cũ, mấy phen chung tình!
 Nàng rằng: "Phận thiếp đã đành,
 "Có làm chi nữa cái mình bỏ đi!
 "Nghĩ chàng nghĩa cũ, tình ghi,
 "Chiều lòng gọi có xướng-tùy mây may.
 "Riêng lòng đã thẹn lắm thay,
 3150 "Cũng là mặt dạn, mày dày, khó coi!
 "Những như âu yếm vành ngoài,
 "Còn toan mở mặt với người cho qua.
 "Lại như những thói người ta,
 "Vót hương dưới đất, bẻ hoa cuối mùa.
 "Cũng dơ giờ nhuộm bày trò,
 "Còn tình đâu nữa, là thù đấy thôi!
 "Người yêu, ta xấu với người,
 "Yêu nhau, thì lại bằng mười phụ nhau.
 "Cửa nhà dù tính về sau,
 3160 "Thì còn em đó, lọ cầu chị đây?
 "Chữ trinh còn một chút này,
 "Chẳng cầm cho vững, lại giày cho tan!
 "Còn nhiều ân ái chan chan,
 "Hay gì vậy cái hoa tàn mà chơi?"
 Chàng rằng: "Gắn bó một lời,
 "Bỗng không cá nước, chim trời lữ nhau.
 "Xót người lưu lạc bấy lâu,
 "Tuởng thể thốt nặng cũng đau đón nhiều!
 "Thương nhau sinh tử đã liều,

- 3170 "Gặp nhau còn chút bấy nhiêu là tình.
 "Chùng xuân tơ liễu còn xanh,
 "Nghĩ rằng chưa thoát khỏi vành ái ân.
 "Gương trong chẳng chút bụi trần,
 "Một lời quyết hẳn muôn phần kính thêm.
 "Bấy lâu đáy bể, mò kim,
 "Là nhiều vàng đá, phải tìm trắng hoa?
 "Ai ngờ lại hợp một nhà,
 "Lọ là chẵn gối, mới ra sắt cầm!"
 Nghe lời sửa áo, cài trâm,
 3180 Khẩu đầu lạy tạ cao thâm nghìn trùng:
 "Thân tàn gạn đục khơi trong,
 "Là nhờ quân tử khác lòng người ta.
 "Mấy lời tâm phúc ruột rà,
 "Tương tri đường ấy, mới là tương tri!
 "Chớ che, đùm bọc, thiếu gì?
 "Trăm năm danh tiết cũng vì đêm nay!"
 Thoắt thôi, tay lại cầm tay,
 Càng yêu vì nét, càng say vì tình.
 Thêm nén giá, nổi hương bình,
 3190 Cùng nhau lại chuốc chén quỳnh giao hoan.
 Tình xưa lai láng khôn hàn,
 Thong dong, lại hỏi ngón đàn ngày xưa.
 Nàng rằng: "Vì mấy đường tơ,
 "Lầm người cho đến bây giờ mới thôi!
 "Ăn năn thì sự đã rồi!
 "Nể lòng người cũ, vâng lời một phen."
 Phim đàn diu dặt tay tiên,
 Khói trầm cao thấp, tiếng huyền gần xa.
 Khúc đâu đầm ấm dương hòa!
 3200 Ấy là hồ-điệp hay là Trang-sinh?
 Khúc đâu êm ái xuân tình!
 Ấy hồn Thục-đế hay mình đồ-quyên?
 Trong sao châu rõ duênh quỳên!
 Ấm sao hạt ngọc Lam Điền mới đông!

- Lọt tai nghe suốt năm cung,
Tiếng nào là chẳng nỡ nùng xông xao.
Chàng rằng: Phở ớ tay nào?
Xưa sao sâu thẳm, nay sao vui vầy?
Tẻ vui bởi tại lòng này,
3210 Hay là khổ-tận, đến ngày cam-lai?
Nàng rằng: "Vi chút nghề chơi,
"Đoạn trường tiếng ớ hại người bấy lâu!
"Một phen tri-kỷ cùng nhau,
"Cuốn dây từ đấy, về sau cũng chừa."
Truyện trò chưa cạn tóc tơ,
Gà đà gáy sáng, trời vừa rạng đông.
Tình riêng chàng lại nói sòng,
Một nhà ai cũng lạ lòng khen khao.
Cho hay thực nữ chí cao,
3220 Phải người sớm muộn, tới đèo như ai?

- Hai tình vẹn vẽ hòa hai,
Chẳng trong chẵn gói, cũng ngoài cầm thơ.
Khi chén rượu, lúc cuộc cờ,
Khi xem hoa nở, khi chờ trăng lên.
Ba-sinh đã phỉ mừi nguyên,
Duyên đôi lứa cũng là duyên bạn bầy.
Nhớ lời, lập một am mây,
Khiến người thân tín rước thầy Giác Duyên.
Đến nơi đóng cửa, gài then,
3230 Rêu trùn kẻ gạch, cỏ lên mái nhà,
Sư đà hái thuốc phương xa,
Mây bay, hạc lánh, biết là tìm đâu?
Nặng vì chút nghĩa bấy lâu,
Trên am cứ giữ hương dầu hôm mai.
Một nhà phúc lộc gồm hai,
Nghìn năm dằng-dặc, quan-giai lần-lần.
Thừa gia chẳng hết nàng Vân,
Một cây cù-mộc, một sân quế-hòe.

- Phong lưu phú quý ai bì,
3240 Vườn xuân một cửa, để bia muôn đời.
Ngẫm hay muôn sự tại trời,
Trời kia đã bắt làm người có thân.
Bắt phong trần, phải phong trần,
Cho thanh cao, mới được phần thanh cao.
Có đâu thiên vị người nào,
Chữ Tài, chữ Mệnh dồi dào cả hai,
Có tài, mà cậy chi tài?
Chữ tài liền với chữ tai một vần.
Đã mang lấy nghiệp vào thân,
3250 Cũng đừng trách lẫn Trời gần, Trời xa.
Thiện căn ở tại lòng ta,
Chữ tâm kia mới bằng ba chữ tài!
- Lời què chấp nhật đông dài,
Mua vui cũng được một vài trống canh.